

Salla Ojala ja Anni Väliaho

Lapsen hyvä kasvu-vinkkejä vanhemmuuteen

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi AMK

Tekijä: Salla Ojala ja Anni Väliäho

Työn nimi: Lapsen hyvä kasvu-vinkkejä vanhemmuuteen

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 58

Liitteiden lukumäärä: 3

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa opas vanhemmuudesta Seinäjoen kaupungin perhetyöhön tukemaan vanhempia peruskasvatuksellisissa asioissa. Opinnäytetyö tehtiin toiminnallisena kehittämistehtävänä, jonka tavoitteena oli kehittää tuote eli opas ammatilliseen käyttöön. Oppaan materiaalina hyödynnettiin tietoa vanhemmuutta käsittelevistä kirjoista, erilaisista kasvatusteorioista, perhetyön työntekijöiden haastatteluista ja viestinnän teoriasta. Aineistonkeruussa hyödynnettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Teimme yhteensä kolme ryhmähaastattelua perhetyön organisaatioon Tupasvillan. Haastatteluiden pohjalta saimme tietoa millaisia haasteita lastensuojelun vanhemmilla on ja millaiseen tarkoitukseen opasta tarvitaan. Opasta voitaisiin käyttää vanhempien kanssa keskustelun tukena ja herättelemään heitä pohtimaan omaa vanhemmuutta. Opas tehtiin lastensuojelun asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu lapsuudesta elämänvaiheena, vanhemmuudesta ja kiintymyssuhdeteoriasta. Lapsuus elämänvaiheena sisältää lapsen kasvun ja kehityksen eri vaiheita, lapsen perustarpeita, lapsen oikeuksia ja temperamenttia. Lisäksi opinnäytetyössä käsiteltiin vanhemmuuteen valmistautumista, kasvatustyyliä ja vanhemmuuden rooleja. Kiintymyssuhdeteoriaa olemme käsitelleet kiintymyssuhdemallien ja kiintymyskäyttäytymisen kautta.

Oppaassa käsiteltiin opinnäytetyön teoriaa ymmärrettävästi ja selkeällä kielellä, muuttaen teorian vaikeat termit lukijaystävälliseen muotoon kohderyhmälle sopivaksi. Lisäksi tuotiin esille lapsiperheille suunnattuja palveluita Seinäjoella. Perhetyön työntekijät olivat oppaan tekoprosessissa mukana tukemassa ja antamassa ehdotuksia ja ideoita oppaaseen. Opas tulee perhetyöhön käyttöön yhdeksi menetelmäksi.

Avainsanat: vanhemmuus, lapsuus, kiintymyssuhde, kasvatustieteet, perheneuvonta

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Salla Ojala and Anni Väliäho

Title of thesis: Child good growth - tips to parenthood

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2014 Number of pages: 58 Number of appendices: 3

The aim of our thesis was to produce a guide about parenthood to the City of Seinäjoki. The guide is intended for family work to support parents in basic education issues. The thesis was written as a functional development task, whose aim was to develop a product (the guide) for professional use. We took the guide material from parenting books, a variety of education theories, interviews of employees of family work and communication theory. The data was collected using qualitative research methods. We made a total of three group interviews at the family work organization Tupasvilla. We received information about what kind of challenges parents of children in child protection have and what kind of use the guide is needed for. The guide can be used by parents to support the conversation and to make them reflect on their parenting. The guide was made from the perspective of the child protection customers' needs.

The theory consists of childhood, parenthood and the relationship of attachment. Childhood as a phase includes different phases in the child's growth and development, the child's basic needs and rights, as well as the child's temperament. Furthermore, the thesis deals with preparation for parenting, education and roles of parenting styles. We also discuss the theory of attachment relationship through attachment model and attachment behaviours.

The guide was written using the theoretical part of the thesis, in understandable and clear language, transforming the theory of difficult terms into reader-friendly format to fit the target group. We also pointed out services for families with children in Seinäjoki. The staff members of the family work were involved in the guide-making process in supporting and giving suggestions and ideas for the guide. The guide will be used as one method in family work.

Keywords: parenthood, childhood, relationship of attachment, education, family counselling

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS JA LÄHTÖKOHDAT.....	8
3 LAPSEN HYVÄ KASVU – VINKKEJÄ VANHEMMUUTEEN.....	12
OPAS.....	12
3.1 Oppaan toteutus	12
3.2 Aikaisemmat oppaat ja opinnäytetyöt	14
3.3 Millainen on hyvä opas	16
3.4 Tulokset haastatteluista	17
4 LAPSUUS ELÄMÄNVAIHEENA	21
4.1 Lapsen perustarpeet.....	21
4.2 Lapsen temperamentti ja sosiaalisuus.....	24
4.3 Lapsen oikeudet	24
4.4 Lapsen kasvu ja kehitys.....	25
5 VANHEMMUUS	29
5.1 Vanhemmuuteen valmistautuminen.....	29
5.2 Vanhemmuuden roolikartta.....	32
5.3 Kasvatustyyli.....	33
5.4 Riittävä vanhemmuus	35

5.5 Kasvuympäristö ja perheen arki	37
6 KIINTYMYSSUHDETEORIA	39
6.1 Kiintymyssuhdemallit ja niiden kehittyminen	40
6.2 Mentalisaatiokyvyn vaikuttaminen kiintymyssuhteeseen	43
6.3 Kiintymyskäyttäytyminen	44
7 POHDINTA.....	46
LÄHTEET	49
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

”Sinä väsynyt äiti
sinä riittämätön äiti

Juuri sinä olet lapsillesi
paras mahdollinen äiti

Siinä se ihme!”
(Porio, A.)

Vanhemmuus on jatkuvasti muuttuvaa ja kehittyvää sekä puhuttu aihe. Nykypäivänä vanhemmuus sisältää monipuolisia haasteita. Yhteiskunnalla on vanhemmille rooli-odotuksia, jotka muokkautuvat yhteiskunnan senhetkisen arvojen ja normien sekä perheen elämäntilanteen mukaan. Vanhemman tulisi oman elämänhallintansa lisäksi pystyä huolehtimaan lapsensa kasvusta ja kehityksestä. Vanhempana oleminen koetaan monesti työläänä ja yhteiskunta odottaa vanhemmilta paljon. Vanhemmuuden ollessa hukassa syyllistetään vanhempia, jolloin voimien löytäminen ja yksin ponnistelu on hankalaa. (Kääriäinen 2008, 2-3.)

Aiheena vanhemmuus kiinnosti meitä erityisesti, sillä se on aina ajankohtainen aihe ja sosionomin työssä vanhemmuus on monella sektorilla läsnä. Vanhemmuus on erilaista kaikilla, sillä ihmisetkin ovat erilaisia. Kaikilla on oma tyyliinsä olla vanhempi. Vaikeaa on tietää, mikä on riittävää ja oikeaa vanhemmuutta, vai onko olemassa tiettyä oikeaa tapaa olla vanhempi.

Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Seinäjoen kaupungin perhetyön kanssa. Työn tavoitteena on ollut tuottaa opas vanhemmuudesta lastensuojelun perhetyöhön käytettäväksi. Työllä haetaan vastausta siihen, millainen opas ja millainen tieto olisivat tarpeen lastensuojelun vanhempien tukemiseen. Opasta on työstetty hyödyntäen erilaisia lähteitä ja perhetyön työntekijöiden haastatteluita. Opas on tarpeellinen lastensuojelun vanhemmille, jos vanhemmuus on hukassa. Oppaan

avulla pystytään ehkäisemään vanhemmuudessa havaittujen ongelmien syventymistä ja luomaan vanhemmille keinoja ja voimia kasvatukseen.

Vanhemmuudesta löytyy hyvin paljon teoriaa ja varsinkin oppaita, joiden avulla löytyy ratkaisuja jos jonkinlaiseen ongelmaan ja kysymykseen vanhemmuudesta. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton nettisivuilta (Suutarla & Kankkonen [Viitattu 3.4.2014]) löytyy muun muassa opas raskausajasta ja lapsen ensimmäisestä vuodesta. Oppaan aihe lähti ideasta toteuttaa hyvin yksinkertainen ja perusasioita käsittelevä opas ilman, että se syyllistäisi ja lannistaisi vanhempia. Oppaan tavoitteena oli olla vanhempia kannustava ja rohkaiseva. Oppaassa on selkeästi esitelty asioita, joita käytetään lastensuojelun perhetyössä keskustelun apuna. Opasta voidaan jakaa vanhemmille, jotta vanhemmat saavat tutustua siihen rauhassa.

Tärkeimmiksi aiheiksi oppaaseen nostettiin esille lapsen perustarpeet ja kiintymyssuhdeteoria. Lastensuojelun näkökulmasta nämä asiat olivat erityisen tärkeitä, koska ne luovat perustan ja pohjan perheen elämälle ja arjelle. Opinnäytetyön teoriaosuudessa olemme käsitelleet aiheita syvällisemmin. Oppaaseen teoriat on muokattu selkeiksi ja helposti ymmärrettäviksi.

Opinnäytetyössä käsitellään aiheita lapsuus, vanhemmuus ja kiintymyssuhdeteoria. Lapsuuden teoria koostuu lapsen kehityksestä, lapsen perustarpeista, lapsen oikeuksista ja temperamentista. Vanhemmuudesta käsitellään vanhemmuuteen valmistautumista, kasvatustyyliä ja vanhemmuuden rooleja. Kiintymyssuhdeteoriaa käsitellään kiintymyssuhdemallien ja kiintymyskäyttäytymisen kautta. Teoria ja opas on kirjoitettu lastensuojelun näkökulmasta.

Opas muodostui ulkoasultaan selkeästi luettavaksi ja se sisälsi aiheeseen sopivia kuvia ja ytimekkäitä lauseita. Lisäksi oppaassa on pohdintakohtia, jotka laittavat vanhemman miettimään vanhemmuuttaan ja lapsen näkökulmaa. Oppaasta löytyy selkeitä neuvoja, vinkkejä ja perustietoa lapsen kehittämisestä ja kasvatuksesta. Opasta tullaan käyttämään perhetyössä keskustelun tukena. Opas voidaan antaa vanhemmille ja vanhempien luettua opas, voidaan siitä keskustella. Vanhemmat voivat myös itse tutustua oppaaseen ja pohtia itsenäisesti omaa vanhemmuuttaan.

2 OPINNÄYTETYÖN KUVAUS JA LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön aiheena on peruskasvatukseen liittyvän oppaan kehittäminen lastensuojelun perhetyön asiakasperheille. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä on Seinäjoen kaupungin lastensuojelun perhetyön organisaatio Tupasvilla. Jatkossa käytämme yhteistyökumppanista vain nimitystä Tupasvilla, jolla tarkoitetaan Seinäjoen kaupungin lastensuojelun järjestämää perhetyötä.

Tupasvillassa tehdään avohuollon tukitoimena perheohjausta. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia lastensuojelun tukimuotoja, kun perhe tarvitsee apua lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseen. Avohuollon tukitoimet tulee olla lapsen edun mukaisia. (Avohuolto 2014.) Perheohjauksen tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin edistäminen vanhemmuutta vahvistamalla. Vanhemmuutta ja vanhempien toimintakykyä arvioidaan ja tehdään yhdessä suunnitelma ja tavoitteet työlle. Tavoitteet voivat olla konkreettisia, esimerkiksi perheen yhteisten pelisääntöjen laatiminen tai vanhemmuuden tukeminen. Asiakkuus voi kestää muutamasta kuukaudesta pariin vuoteen. Menetelminä Tupasvillassa käytetään keskustelua ja yhdessä tekemistä. Yleensä työtä tehdään kotikäynteinä. Perhetyötä tehdään parityöskentelyinä ja sosiaalityöntekijät ovat osallisena neuvotteluissa ja palavereissa. Tupasvillassa tehtävä työ on Seinäjoen kaupungin lastensuojelun järjestämä avohuollon tukitoimi vanhemmille. (Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus, 2013.)

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) mukaan kunnan on järjestettävä riittävät lastensuojelun tukitoimet niitä tarvitseville perheille. Perhetyötä voidaan järjestää avohuollon tukitoimena. Perhetyö voi olla ennaltaehkäisevää ja korjaavaa lastensuojelutyötä, jonka tavoitteena on perheen kanssa yhdessä työskentelemällä turvata lapsen etu. Perhetyötä tehdään erilaisia menetelmiä käyttämällä ja se on aina tavoitteellista ja suunnitelmallista. (Perhetyö, 2013.) Perhetyötä voidaan toteuttaa perhetapaamisina, keskusteluina, kotikäynteinä, kerho- ja leiritoimintana sekä perhekuntoutuksena. Perhetyö voi sisältää psyykkisen ja sosiaalisen vanhemmuuden tukemista, ohjaamista, vuorovaikutustaitojen ja arkirutiinien hallintaa sekä perheen

toimintakyvyn vahvistamista uusissa elämäntilanteissa ja kriiseissä. (Vilén ym 2010, 24–26.) Lastensuojelun tarkoituksena on edistää lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. Lapsen ensisijaisina huoltajina toimivat lapsen vanhemmat. Vanhempien tehtävänä on antaa lapselle turvallinen lapsuus ja yhteiskunnan tehtävänä on turvata lapsuus, jos vanhemmat eivät siihen omin toimin pysty. (Mitä on lastensuojelu? 2013.)

Opinnäytetyö tehdään toiminnallisena kehittämistehtävänä eli teemme ammatilliseen käytäntöön oppaan työn tueksi. Toiminnallisena kehittämistehtävänä tarkoitamme opinnäytetyön muotoa, jossa olemme kehittäneet oppaan prosessimaisesti yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisesti toteutettu ja osoitus riittävästä tiedosta ja taidosta omaa alaa kohtaan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä toimeksiantajan löytäminen on suotavaa. Yhteistyössä toimeksiantajan kanssa tehty opinnäytetyö lisää vastuuta opinnäytetyön prosessia kohtaan ja opettaa projektinhallintaa, aikatauluttamista ja tiimityöskentelyä. Etuna on lisäksi se, että omia tietoja ja taitoja pääsee vertailemaan työelämään senhetkiseen tilanteeseen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16–17.)

Toimintatutkimuksessa ideana on tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi. Toimintatutkimus on ajallisesti rajattu kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan jotain uutta. Toimintatutkimuksen tavoitteena on saada käytäntöön hyötyä havaintojen ja teorioiden avulla. (Heikkinen 2008, 16–19.) Toimintatutkimuksen prosessi etenee syklin mukaan, jotka koostuvat reflektoinnista, suunnittelusta, toteutuksesta ja havainnoinnista (Heikkinen 2008, 35). Toimintatutkimus ei ole varsinaisesti tutkimusmenetelmä vaan lähestymistapa, jossa hyödynnetään laadullista tai määrällistä tutkimusmenetelmää tiedonhankinnassa (Heikkinen 2008, 37). Tutkimusongelmat toimintatutkimukseen hahmottuvat vähitellen ja toiminnan edetessä ne muuttuvat tai niitä tulee uusia. Toimintatutkimuksesta ei voi kirjoittaa selkeää tutkimussuunnitelmaa, sillä tutkija oppii prosessin aikana tutkimuksen kohteesta ja käytettävistä menetelmistä. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2008, 86.)

Toiminnallisen opinnäytetyön pohjana on tietoperusta ja teoreettinen viitekehys (Vilkkä & Airaksinen 2003, 30). Tärkeää on pohtia kohderyhmä ja rajata se. Toiminnallisen opinnäytetyön tuote, meidän tapauksessa opas, tehdään kohderyhmälle selkeyttämään toimintaa. Rajaamisessa on hyvä miettiä, mitä ongelmaa ollaan ratkaisemassa ja ketä ongelma koskee. Oppaan sisältö ratkaistaan kohderyhmän määrittelyllä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 38–40.) Teoreettinen viitekehys on muokkautunut oppaaseen valikoitujen aihepiirien kautta, jotka ovat nousseet esille haastatteluiden myötä. Kohderyhmäksi rajattiin lastensuojelun asiakasperheet ja alle kouluikäisten lasten vanhemmat.

Opinnäytetyö koostuu ammatillisen teorian ja käytännön yhdistämisestä ja alan teorioiden kriittisestä pohtimisesta ja kehittämisestä niiden avulla (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41–42). Toiminnallisen opinnäytetyöprosessin aineiston ja tiedon keruussa voi yhdistää tutkimusmenetelmiä. Laadullisia tutkimusmenetelmiä voi hyödyntää, kun halutaan ymmärtää ilmiö kokonaisvaltaisesti. Tällöin saa kirjoittamatonta faktatietoa kohderyhmän näkemyksistä. Aineistoa voidaan kerätä esimerkiksi yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Toiminnallisen opinnäytetyön laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan hyödyntää lähteenä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.)

Käytimme laadullisen tutkimuksen menetelmiä aineistonkeruussa ja aineiston analyysissä. Teimme kolme ryhmähaastattelua, jossa haastattelimme yhteensä 7 henkilöä haastattelurungon avulla (Liite 1 ja 2). Haastateltavat olivat perheohjaaja ja perhetyöntekijöitä. Perheohjaajat tekevät lastensuojelun avoimuuden tukitoimena perheohjausta ja perhetyöntekijät tekevät enemmän ehkäisevää lastensuojelutyötä. Päädyimme ryhmähaastatteluun, koska oletimme, että haastattelussa saattaisi tulla esille samanlaisia asioita. Perheohjaajat tekevät työtä pareittain ja käyvät yhdessä kotikäynneillä perheissä, jolloin he näkevät ja kokevat samoja asioita. Ryhmähaastattelussa toinen myös innostaa toistaan muistamaan ja kehittämään uusia asioita.

Työntekijät päättivät itse ketkä osallistuvat haastatteluun ja ryhmähaastatteluun osallistui viisi kuudesta perheohjaajasta. Ryhmähaastattelut tehtiin työpareittain.

Perhetyöntekijöistä haastattelimme kahta ennalta sovittua työntekijää. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastatteluista keräsimme tietoa millainen oppaasta olisi hyvä tulla ja mitä tietoa se sisältäisi. Lisäksi haastatteluista saatiin tietoa vanhemmuuden haasteista ja mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun.

Oppaaseen olemme hankkineet tietoa kasvatusteorioista, haastatteluista, aikaisemmista oppaista ja viestinnän teoriasta. Teoriatietoa olemme etsineet kirjoista, erilaisista nettilähteistä ja ajankohtaisista artikkeleista. Aikaisemmista oppaista olemme ottaneet erilaisia vinkkejä oppaan ulkoasuun. Luvussa 3.3 olemme esitelleet tarkemmin aikaisempia oppaita ja opinnäytetöitä.

Oppaamme tulee käyttöön Tupasvillaan ja perheohjaajat voivat käyttää sitä keskustelun apuna. Oppaan voi jakaa vanhemmille mukaan kotiin, jolloin siihen voi perehtyä vielä tarkemmin itse ja pohtia omaa vanhemmuutta. Opas on tehty lastensuojelun perhetyön asiakkaiden tarpeet huomioon ottaen. Oppaastamme on hyötyä lastensuojelun asiakkaille, sillä siitä löytyy oleellista tietoa vanhemmuudesta, kasvatuksesta ja lapsen perustarpeista. Teoriat oppaaseen on kirjoitettu lastensuojelun perhetyön asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta, nostaan esille sellaisia asioita, jotka työntekijät ovat havainneet olevan haasteellista vanhemmuudessa.

Seuraavassa osiossa kerrotaan oppaan ideasta ja sen kehittymisestä. Osiossa esitellään oppaan toteutus ja koko opinnäytetyön prosessin eteneminen (Kuvio 1). Lisäksi olemme tuoneet esille aikaisempia oppaita ja toiminnallisia opinnäytetöitä läheltä aihettamme. Tuomme esille luvussa 3.4 haastatteluiden tulokset. Esittelemme tulokset jo alkuvaiheessa, koska sillä haluamme perustella opinnäytetyöhön valikoidun teoriaosuuden. Näin teoriaosuus vastaa lastensuojelun näkökulmasta esille tulleita asioita.

3 LAPSEN HYVÄ KASVU – VINKKEJÄ VANHEMMUUTEEN

OPAS

3.1 Oppaan toteutus

Idea oppaaseen tuli Tupasvillasta sosionomiopintoihimme kuuluvan harjoittelun aikana. Ideana oli, että laadittaisiin opas riittävästä vanhemmuudesta, jota pystyisivät hyödyntämään kaikki vanhemmat ilman, että se olisi suunnattu esimerkiksi päihderiippuvaisille vanhemmille. Opas sisältäisi tärkeitä perusasioita kasvatuksesta ja siitä mikä on riittävää vanhemmuutta. Opas on hyödyllinen keino tukemaan vanhempia kasvatuksessa, jos vanhemmuus on hukassa.

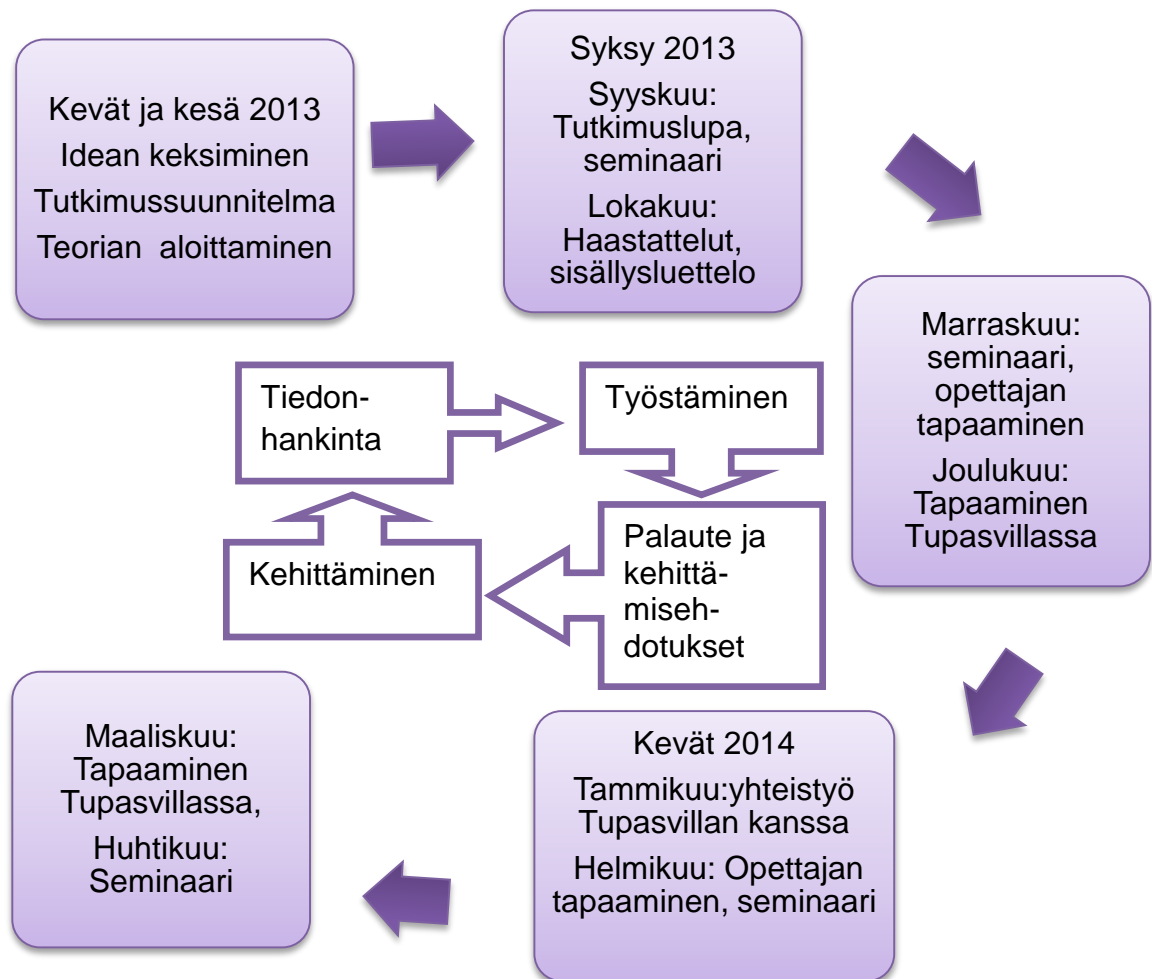
Ideaa lähdettiin työstämään ja lopulta se muodostui vanhemmuutta tukevaksi oppaaksi, jossa käsitellään peruskasvatuksellisia asioita. Ehdotimme Tupasvillan yhteistyöpalaverissa aihetta ja oppaan näkökulmaa. Idea otettiin hyvin vastaan ja opinnäytetyö lähti etenemään. Lähetimme tutkimuslupahakemuksen syyskuussa 2013 opinnäytetyön teosta, Tupasvillan työntekijöiden haastattelemisesta ja vastuhenkilön nimeämisestä. Saimme luvan Seinäjoen kaupungilta (Liite 3) heti seuraavan viikon aikana.

Aloitimme oppaan suunnittelun tekemällä sisällysluettelon oppaaseen. Oppaan sisällysluettelon otsikot olivat lapsen perustarpeet, lapsen kehitys, kiintymyssuhteet ja vanhemmuus. Esittelimme puolivalmiin opinnäytetyön seminaarissa syyskuussa 2013. Saimme korjausehdotuksia oppaan sisällysluetteloon. Sisällysluettelossa mainitut asiat olivat hyviä, mutta otsikointiin kaivattiin tarkennusta. Oppaalle toivottiin muuta nimeä, kuin meidän esittämämme nimi riittävä vanhemmuus. Mietimme oppaan sivumäärää ja saamamme palautteen kautta olimme samaa mieltä siitä, että opas ei saisi olla liian pitkä. Sivumääräksi ajattelimme noin viisitoista sivua tai ainakin alle kaksikymmentä sivua.

Teimme kaksi ryhmähaastattelua lokakuussa 2013, jossa haastattelimme yhteensä viittä perheohjaajaa. Tupasvillan haastattelujen lisäksi teimme yhden ryhmähaastattelun ennaltaehkäisevän perhetyön kahdelle perhetyöntekijälle. Haastatteluiden myötä saimme lisää teoriaa, tietoa ja ideoita oppaan tekemistä varten. Haastatteluiden tuloksista kerromme luvussa 3.4.

Sisällysluettelon pohjalta ja haastatteluista saamien tietojen perusteella aloimme suunnitella oppaan teoriaa paperiselle versiolle. Kävimme joulukuussa 2013 Tupasvillan vastuuhenkilön luona näyttämässä senhetkistä tilannetta oppaasta ja opinnäytetyöstä. Korjausehdotuksena oli turvallisen kiintymyssuhteen painottaminen ja muiden kiintymysmallien pois jättäminen, jolloin oppaasta ei jäisi syyllistävä olo vanhemmille. Palautteen ja vinkkien myötä työstimme opasta lisää ja aloimme valmistella opasta Word-pohjalle kirjataittoon sellaiseen muotoon, kun se tulisi valmiina olemaan.

Opas lähetettiin vastuuhenkilölle luettavaksi sähköpostilla tammikuussa 2014. Opinnäytetyön ja oppaan työstäminen jatkui itsenäisesti. Saimme opinnäytetyölle ja oppaalle hyödyllisiä korjausehdotuksia myös opettajan tapaamisessa helmikuussa 2014. Tapaamisessa kiinnitettiin huomiota opinnäytetyön lastensuojelun näkökulman esille tuomiseen ja teorioiden perustelemiseen oppaan näkökulmasta. Seuraava Tupasvillan tapaaminen oli maaliskuussa 2014, jolloin saimme vastuuhenkilön viimeiset korjausehdotukset oppaaseen. Lapsiperheiden palveluihin puhelinnumeroihin tuli muutoksia ja myös vinkkejä vanhemmuuteen osion otsikointiin ja teoriaan. Opas annettiin luettavaksi korjauksien jälkeen myös muille perheohjaajille Tupasvillassa. Työtiimi oli tyytyväinen oppaaseen. Oppaaseen tuli muutamia tarkentavia sanalisäyksiä ja konkreettisia neuvoja vanhemmille. Saatuamme heiltä viimeiset korjausehdotukset työstimme oppaan valmiiksi.

Kuvio 1. Opinnäytetyön prosessi.

3.2 Aikaisemmat oppaat ja opinnäytetyöt

Aikaisempia opinnäytetöitä vanhemmuudesta on tehty jonkin verran. Aiheita oli eri näkökulmista, kuin meidän työme sekä myös vanhemmuuden näkökulmasta löytyi opinnäytetöitä. Opinnäytetyön tuotoksena tehtyjä oppaita löytyi myös paljon. Oppaiden aiheet vaihtelivat ja osa oli myös vanhemmuuden näkökulmasta tehtyjä. Vanhemmille suunnattuja oppaita löytyi eri sairauksia sairastavien lasten vanhemmille, kehitysvammaisen lasten vanhemmille, pienten lasten vanhemmille ja tietoa nuorten päihteiden käytöstä. Oppaita oli suunnattu sekä lastensuojelun am-

mattilaisille että vanhemmille. Oppaiden sivujen pituus vaihteli muutamasta sivusta muutamaan kymmeneen sivuun.

Turun ammattikorkeakoulussa (Boström, Honkonen & Tulento 2012) tehdyn opin-
näytetyön aiheena oli tuottaa opas vanhemmuudesta ja lapsen toisesta ikävuodes-
ta. Oppaassa oli eritelty hyvin yksityiskohtaisesti pienen lapsen kehitystä. Oppaa-
ssa oli käytetty omia valokuvia, mitkä toivat persoonallisuutta oppaaseen. Myös
mietelauseet olivat herättäviä ja osuvia. Tekstiä oli enemmän, mitä meidän op-
paassa eikä se ollut yhtä tiivistettyä, kuin meidän oppaassa. Oppaassa oli mieles-
tämme liika paljon kaikkea yhdellä sivulla, jolloin lukeminen oli haastavaa. Meidän
oppaaseen halusimme selkeämmän ulkoasun.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa (Aalto 2013) oli tehty opinnäytetyönä opas lap-
siperheille suunnatuista palveluista. Palveluita oli koottu kattavasti ja listattu op-
paaseen. Oppaassa käsiteltiin ja avattiin joitain tukimuotoja ja palveluntarjoajien
palveluita. Olimme opinnäytetyöstä idean esittää lapsiperheille suunnattuja palve-
luita oppaassamme. Emme kuitenkaan listanneet yhtä kattavasti palveluita, vaan
vain olennaiset.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (Näin syntyy hyviä vanhempia, onni löytyy arjesta
2011) on julkaissut erilaisia oppaita, joista yksi opas oli kahden sivun mittainen.
Oppaassa käsiteltiin vanhemmuutta ja kuinka tullaan hyväksi vanhemmaksi. Op-
paassa oli asioita laitettu neuvojen ja ohjeiden muotoon. Teksti oli saatu muotoil-
tua helposti luettavaksi ja se oli ymmärrettävää. Olisimme voineet tiivistää meidän
oppaamme lyhyemmäksi sivumäärältään, jos olisimme toteuttaneet oppaan sa-
mantyyllisesti. Meidän oppaaseen halusimme tekstiä sopivasti yhtä sivua kohti,
joten emme tiivistäneet tekstiä.

3.3 Millainen on hyvä opas

Papunetin eli selkokieliakeskuksen luennolla toiminnanjohtaja Hannu Virtanen (20.1.2014) luennoi selkokielisistä oppaista ja niiden ulkoasujen tärkeydestä. Tärkeää oppaassa on, että pää- ja alaotsikot erottuvat selkeästi, jotta lukijan on helpompi hahmottaa, mitä tekstissä puhutaan. Otsikoiden tulee vastata tekstin sisältöä. Kuvien käytöstä täytyy olla johdonmukainen, eli kuvien tulee myös vastata tekstin sisältöä. Kuvat täytyy suhteuttaa sopivaksi tekstiin nähden. Selkeässä oppaassa on tärkeää, että yksi asiakokonaisuus on yhdellä aukeamalla, eikä jatku seuraavalle sivulle. Oppaan sisällön tulee edetä tärkeysjärjestyksessä. Ylimääräiset kuvat ja liika sivujen koristelu voi olla sekavaa ja häiritsee itse asian lukemista. Turhia kuvia on hyvä karsia pois. Oppaan tekstin fontti täytyy olla selkeä, jotta se olisi helposti luettavissa. Myös sopivilla riviväleillä pystytään parantamaan luettavuutta.

Oppaamme ei ole selkokielineen, mutta tavoitteena oli saada siitä selkeä. Tämän takia pystyimme hyödyntämään luennolla saamia selkokielisten oppaiden ja tekstien raameja. Oppaaseemme valitsimme kuvat siten, että ne vastaavat tekstin sisältöä. Käytimme kuvia maltillisesti, jotta kokonaisuus pysyisi mahdollisimman selkeänä. Kulutimme paljon aikaa saadaksemme otsikot tekstiä vastaavaksi. Tiivistimme tekstiä oppaaseen niin, että saimme yhden aihealueen sopimaan yhdelle sivulle tai aukeamalle. Näin opas olisi helpompi selata ja lukea.

Haastatteluiden mukaan hyvä opas tulisi olla houkuttelevan näköinen, että sen haluaisi lukea. Opasta voisi käyttää perhetyössä työntekijöiden apuna ja se olisi hyvä ensimmäistä lasta odottaville, koska silloin moni asia on uutta. Oppaaseen täytyisi laittaa tietoa kiintymyssuhteista ja lapsen perustarpeista. Avun hakemista painotettiin myös, eli oppaaseen tulisi laittaa se, että apua kannattaa hakea ajoissa. Vertaistuen merkitystä tulisi kanssa mainita oppaassa. Toiveena oli myös käydä lapsen kehitystä ikäkausittain.

Hyvä opas perhetyöhön tulisi olla selkeä, selkokielineen ja yksinkertainen. Opas ei saisi olla monimutkainen, siinä ei saisi olla liikaa teoriaa, vaan aiheita tulisi käsitellä käytännön kautta. Oppaassa voisi olla yksinkertaisia huomioita ja sävy tulisi olla voimavarakeskeinen eikä syyllistävä. Hyvä opas tulisi olla herättävä, jotta vanhempi alkaisi oppaan luettuaan pohtia omaa vanhemmuuttaan. Opas voisi sisältää konkreettisia neuvoja ja ohjeita vanhemmuuteen ja sen tulisi antaa vanhemmille rohkaiseva kuva omasta vanhemmuudestaan. Hyvä vanhempi hakee apua riittävän ajoissa eikä siitä tarvitse kokea häpeää tai syyllisyyttä.

3.4 Tulokset haastatteluista

Hyödynsimme laadullista aineistonkeruuta haastatteluiden muodossa. Haastatteluiden kautta saimme käytännön työn kautta kertynyttä tietoa kohderyhmästä. Haastatteluista saadut tulokset ovat hyvin verrattavissa aiheita käsitteleviin teorioihin. Teoriatiedossa tulee esille paljon samanlaisia asioita, mitä haastateltavat ovat havainneet käytännön työn kautta. Olemme esitelleet tässä luvussa tärkeimmät haastatteluista esille nousseet tulokset. Analysoimme aineiston alleviivaamalla litteroidusta tekstistä tärkeimmät kohdat ja vertailimme haastattelutuloksia toisiinsa. Tulokset ovat Tupasvillan työntekijöiden näkemyksiä lastensuojeluvanhempien kohtaamista haasteista ja asioista, mitä on tärkeä korostaa kasvatuksesta. Haastatteluissa nousi myös esille yleisiä asioita vanhemmuudesta, joita voivat hyödyntää muutkin vanhemmat kuin lastensuojelun asiakkaat.

Lapsen perustarpeet. Lapsen perustarpeita pidettiin haastatteluiden pohjalta erityisen tärkeänä ja lapsen turvallisen kasvun pohjana. Lapsen perustarpeina pidettiin perushoivan tyydyttämistä. Huolehditaan siitä, että perusasiat ovat kunnossa kuten ruoka, turvallisuus, rakkaus ja rajat. Tärkeimmäksi perustarpeeksi todettiin perushoiva, jonka rinnalle tarvitaan rajat ja pysyvä rakkaus. Lapsella täytyisi olla perusturvallinen olo, normaali arki ja vuorokausirytmii, johon kuuluu perustarpeiden tyydyttäminen. Perustarpeissa täytyy muistaa ottaa lapsen ikätaso huomioon.

Lapsi tarvitsee läsnäoloa, kehumista ja kannustamista. Lapsella on oikeus olla lapsi ja lapsen oikeus on tulla nähdyksi ja kuulluksi. Haastatteluiden perusteella lapsen perustarpeet oli tarpeellista laittaa mukaan oppaaseen, sillä perustarpeet luovat pohjan minkälaiseksi ihminen kehittyy ja kasvaa.

Rajat. Rajojen asettamista lapselle pidettiin oleellisena ja lapselle turvallisena asiana, sillä turvallisten rajojen myötä lapsen on hyvä kasvaa, elää ja toimia. Lapsi tarvitsee rajoja, mutta myös rakkautta. Rajoja tulisi asettaa jo varhaisessa vaiheessa, ettei myöhemmin tule ongelmia. Rajat eivät saisi olla liian tiukkoja, vaan sellaisia mistä pystyy pitämään kiinni. Haastatteluiden mukaan muun muassa television katsomisen ja tietokoneella tai muilla pelikonsoleilla pelaamisen rajoittaminen tuottaa vanhemmuuteen haasteita. Rajoissa tulisi olla selkeät reunaehdot, mutta niiden sisällä tulisi olla myös luovuutta ja tilaa, jotta lapsi oppii kestämään muutoksia. Säännöissä tulee muistaa ottaa lapsen ikätaso huomioon, etteivät ne ole liian kohtuuttomia. Rajojen sisällä tulisi säilyä myös lämpö.

Rutiinit. Haastatteluiden mukaan rutiinit luovat lapselle turvaa ja elämän ennakoitua, jota lapsi tarvitsee. Ennakointi on lapselle tärkeää, että lapsi tietäisi, mitä seuraavaksi tapahtuu. Rutiineilla ja säännöillä saadaan aikaiseksi luotua päivärytmiä niin, että lapsi oppii mitä tapahtuu seuraavaksi. Vuorokausirytmityksen luominen on tärkeää ja rajat ja säännöt tulisi olla selkeitä. Haastattelun mukaan rutiinien luominen on tänä päivänä unohtunut ja niitä pidetään vanhanaikaisina ja kaavaisina. Päivärytmin ja rutiinien luomisessa vanhemmilla on vaikeuksia ja siihen vanhemmat tarvitsevat lastensuojelulta tai perhetyöltä tukea.

Vanhemmuuteen valmistautuminen. Valmistautuminen vanhemmuuteen alkaa raskausajasta ja vanhemmuuteen opitaan jatkuvasti. Se on henkistä valmistautumista tulevaan elämänmuutokseen. Haastattelussa tuli esille valmistautuminen synnytykseen ja myös vauvan kiinnittyminen äidin ja isän mieleen. Vauvan tulon tulisi pystyä valmistautumaan levollisin mielin ja uskoa itseensä. Vanhemmuuteen valmistautumisen tärkeä osa on saada synnytettyä tuleva lapsi vanhempien mieliin.

Vanhemmuuden haasteet. Kävimme haastatteluissa läpi vanhemmuuden haasteita lastensuojelun näkökulmasta. Tärkeimpinä asioina ja huomioina haastatteluissa tuotiin esille vanhemmuuden haasteista tunteiden sanottaminen lapselle, yksinhuoltajaperheet, vanhempien terveys, kyky hahmottaa lapsen tarpeita, kyky olla johdonmukainen, erityislapsen tarpeiden huomioiminen, työttömyys ja heikot taloudelliset tilanteet. Haasteita vanhemmuuteen tuo pettymysten tuottaminen lapselle sekä pitkäjänteisyys ja kestävyys. Vanhemmuudessa haasteita on koko ajan ja ne ovat erilaisia eri-ikäisten lasten kanssa. Vanhemmuus muuttuu jatkuvasti lapsen kasvamisen myötä. Vanhemman tulisi keskittyä lapsen näkökulmaan, millaisena maailma näyttää lapsen silmin sekä muokata omat tarpeensa lapsen ikäkauden mukaan. Jos perheessä on paljon ongelmia, on työntekijöiden tehtävä nostaa lapsi esille, ettei vanhemmuus jäisi muiden ongelmien alle.

Vanhemmuus on tähän päivään mennessä muuttunut vaativammaksi. Tietoa ja oppaita tulee paljon, joista täytyisi osata hakea ja suodattaa juuri itselle tärkeä tieto. Mediasta tulee jatkuvasti erilaisia malleja ja se voi aiheuttaa vanhemmuuteen paineita. Vanhemmuus on nykyään haastavampaa kuin ennen, sillä työtä tehdään enemmän ja aina pitäisi olla tavoiteltavissa. Myös yhteiskunta luo paineita vanhemmuuteen, sillä vanhemman tulisi olla tehokas niin vanhempana kuin työelämässä. Tehokkuusajattelu on jättänyt perheen taka-alalle ja perhekeskeisyyttä ei enää niin arvosteta.

Avun hakeminen. Avun hakemista pidettiin tärkeänä ja sitä tulisi oppaassakin korostaa. Riittävää vanhemmuutta on, kun hakee ajoissa apua eikä tunne turhaan syyllisyyttä avun hakemisesta. Vanhempi ei ole epäonnistunut, jos hän hakee apua. Avun, neuvon ja tuen hakeminen on riittävää vanhemmuutta. Vanhempien oikeus on olla lapsensa asiantuntija. Yhteiskunta myös odottaa, että vanhemmat ottavat vastuuta lapsensa asioista. Vertaistuki, muiden ihmisten tuki sekä lähiverkosto ovat myös tärkeitä asioita vanhemmuuden tukemisessa ja riittävää apua voi joskus saada myös lähiverkostolta. Apu voi olla keskustelua, yhdessä tekemistä, vastauksen kaivamista vanhemmasta, ohjeistamista ja selkeää neuvomista. Tärkeää on myös mallin antaminen vanhemmille.

Kiintymyssuhteet. Kiintymyssuhteita pidettiin tärkeänä ja sitä, että turvallinen kiintymyssuhde syntyisi jo varhaisessa vuorovaikutuksessa. Halusimme tuoda oppaassa esille kiintymyssuhteiden tärkeyden, mutta siten ettei se ketään vanhempaa loukkaisi tai syyllistäisi. Päädyimme ratkaisuun, jossa kiintymyssuhteista kerrottiin siitä näkökulmasta, kuinka luodaan turvallinen kiintymyssuhde. Tämä ehdotus tuli haastatteluista ja mielestämme se oli hyvä idea ja näkökulma kertoa kiintymyssuhteista. Kiintymyssuhteiden luominen on helpompaa, kun on kerrottu, kuinka se konkreettisesti tapahtuu.

Kiintymyssuhteiden merkitys ja sen tärkeys tuli jokaisesta haastattelusta ilmi. Haastateltavien mukaan varhaisen vaiheen turvattomuus näkyy vanhempien ja lasten kiintymyssuhteissa. Rajattomuudesta ja huomionhakuisuudesta näkyy jos lapsi ei ole kiinnittynyt vanhempaansa turvallisesti. Turvallisen kiintymyssuhteen syntymisen ongelmiin vaikuttavat vanhempien omat lapsuuden muistot. Vanhempi ei välttämättä pysty tarjoamaan omalle lapselle oikeanlaista kasvatusta, jos itsellä on ollut huonot eväät elämään. Tunteiden näyttämisen opettaminen lapselle tapahtuu mallin kautta ja vanhemman tulisi opettaa lapselle tunteiden näyttämistä. Vanhemman läsnäolon puuttuminen ja huomion kiinnittäminen muihin asioihin, kuten omaan kännykkään, vaikeuttaa hyvän vuorovaikutussuhteen syntymistä. Syynä huonoon kiintymyssuhteeseen on usein se, ettei vanhempi pysty vastaamaan lapsen tarpeisiin.

4 LAPSUUS ELÄMÄNVAIHEENA

Lapsen perustarpeet luovat pohjan ja perustan perheen elämälle ja arjelle. Lapsen perustarpeista on hyvä kertoa lastensuojelun vanhemmille, että vanhemmat osaisivat laittaa lapsen tarpeet omien tarpeiden edelle. Lapsi saa kasvaa ja kehittyä turvallisesti, kun tiedetään lapsuudesta elämänvaiheena. Oppaaseen oli tärkeä laittaa tietoa lapsuudesta elämänvaiheena, sillä lukemisen jälkeen saattaa vanhemmille tulla oivalluksia ja uutta intoa vanhemmuuteen.

4.1 Lapsen perustarpeet

Lapsen perustarpeet on jaettu seitsemään eri tarpeeseen. Pysyvä rakkaus, hoivan tarve, inhimillisen turvan tarve, tunteiden jakamisen tarve, oppimisen tarve, leikki, säännöt, rajat ja kontrolli. (Tamminen 2004, 74.) Seuraavalla kuviolla havainnollistetaan lapsen perustarpeet.

Kuvio 2. Lapsen perustarpeet.

Lasta hoivaavan aikuisen kiintyminen lapseen on tärkeää, mutta myös lapsen kiintyminen aikuiseen. Kiireettömällä läsnäololla, lapsen huomioimisella, sylissä pitämisellä ja kädestä pitämisellä voi osoittaa lapselle rakkautta. Tärkeää on myös opettaa lapselle miten toisesta ihmisestä välitetään. (Tamminen 2004, 74–76.)

Hoivan tarve tarkoittaa ruoan, levon, puhtauden ja lämmön antamista lapselle. On myös tärkeää kuinka nämä tarpeet tyydytetään ja kuinka niihin vastataan. Hoivaamisella luodaan perusta vanhemman ja lapsen välille. Lapsi tarvitsee perushoivaa vauva-ajan jälkeenkin. (Tamminen 2004, 77–79.) Vanhemman riittävästä saatavilla olosta muodostuu vauvalle varmuus siitä, että hänellä on turvallista (Keltikangas-Järvinen 2010, 159).

Lapsi tarvitsee psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista turvaa. Fyysinen turva tarkoittaa fyysisiltä vaaroilta suojaamista, kuten esimerkiksi kaatumiselta. Fyysisillä riskeillä voidaan tarkoittaa myös tupakalta ja päihteiltä suojaamista. Psyykkinen turva tar-

koittaa aikuisen lohtua ja suojaa esimerkiksi lapsen omiin tunteenpurkauksiin. Turvaton tunne saattaa aiheuttaa lapselle stressiä ja voimakkaita negatiivisia tunteita. Sosiaalinen turvantarve tarkoittaa lapsen kanssa sosiaalisiin tilanteisiin opettelua eli keneen voi luottaa, miten ihmisten kanssa tullaan toimeen ja mitä tilanteita on hyvä välttää. Lapsi voi tarvita suojaa liiallisilta virikkeiltä ja ikätasoon sopimattomilta virikkeiltä. (Tamminen 2004, 81.)

Tunteiden jakamisen tarpeella tarkoitetaan sitä, että aikuinen jakaa omia tunteita lapsen kanssa ja sen avulla opettaa ja ohjaa lasta tunteiden näyttämiseen. Vanhemman avulla lapsi oppii ymmärtämään ja hallitsemaan tunteitaan. Kokemuksen avulla ja vanhemman jakaessa tunnetta lapsi oppii näyttämään tunteita. Esimerkiksi vanhempi kertoo, kun lapsi hymyilee, että lapsi on iloinen. Lapselle on tärkeää, että myös pelot ja surut voidaan jakaa yhdessä vanhemman kanssa, etteivät suru ja pelko kasva liian suureksi. (Tamminen 2004, 87–88.)

Oppimisen tarpeella tarkoitetaan niin tiedon oppimista, kuin ihmissuhteiden kautta elämän oppimista. Oppimisen perusta luodaan vuorovaikutuksessa jo varhaislapsuudessa. Lapsen tulee oppia olemaan itsensä ja muiden ihmisten kanssa sekä oppia tunnistamaan mitä itse haluaa ja mitä muut haluavat. (Tamminen 2004, 90.)

Seuraava lapsen perustarve on leikki. Leikin avulla lapsi oppii ymmärtämään todellisuutta ja sietämään maailman menoa. Leikkimisen taito syntyy vuorovaikutuksen kautta ja pienistä leikkimisen hetkistä jo vauvaiässä. Lapsi oppii leikin kautta myös sosiaalisia tapoja, kuten sääntöjen noudattamista, vuoron odottamista, taistelua hyvän ja pahan välillä sekä valituksi tulemistä ja häviämistä. Leikki on elämän opettelua, kehon hallintaa, kokemusten työstämistä ja tulevan hahmottamista. (Tamminen 2004, 92–93.)

Lapsi tarvitsee sääntöjä ja rajoja, että oppii itsensä hallintaa. Lapselle on välttämätöntä, että hänen haluilleen, tahdoilleen ja tunteilleen on rajat, sillä lapsi tarvitsee vanhemman, joka ohjaa ja hallitsee hänen elämäänsä. Lapsi turvautuu eniten häntä rajoittavaan aikuiseen. Riehuva, levoton ja turvaton lapsi huutaa rajoja. Pelkäävä ja aggressiivinen lapsi tarvitsee aikuisen, joka pystyy häntä kontrolloimaan. (Tamminen 2004, 95–96.)

4.2 Lapsen temperamentti ja sosiaalisuus

Temperamentti vastaa kysymykseen kuinka ihminen tekee jotakin ja millä tyylillä ihminen näyttää tunteitaan. Kasvatustyyli ja kulttuuri vaikuttavat myös temperamentin muodostumiseen. Temperamenttia voidaan kutsua ihmisen käyttäytymistyyliksi. Temperamentti ei tarkoita räiskyvää piirrettä ihmisessä, vaan rauhallisuus ja pidättäytyvyys ovat myös temperamentteja. Jo lapsena havaittu temperamentti voi säilyä aikuisuuteen asti, mutta lapsena iän tuoma aivojen kehittyminen voi muuttaa temperamenttia. (Keltikangas-Järvinen 2004, 38–43, 117.)

Ujous ei ole sosiaalisuuden puutetta, vaan temperamenttipiirre ja mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän pitäisi osata kunnioittaa hänen perustemperamenttiaan. Sosiaalinen lapsi saa kehuja, ihastelua, kannustusta, jota ujompi lapsi tarvitsisi enemmän. Lapsen hyvä kehitys ei ole seuraus lapsen sosiaalisuudesta vaan siitä, miten aikuiset ovat reagoineet lapsen sosiaalisuuteen. Lapselle aiheuttaa stressiä se, että lapsi kokee olevansa vääränlainen ja kokee ettei ole aikuisten toiveiden mukainen, jos on ujo. Lasta tulisi kannustaa luottamaan itseensä sosiaalisissa tilanteissa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 37–45.)

Lastensuojelun vanhemmille olisi hyvä korostaa sitä, että lapset tarvitsevat kannustusta ja kehuja temperamenttiluonteesta riippumatta. Jos vanhemmat eivät tunnista lapsen temperamentin vaatimia tarpeita, saattaa lapsen käyttäytyminen aiheuttaa haasteita vanhemmille. Vanhemmilla ei ole välttämättä keinoja löytää oikeanlaista kasvatustyyliä omalle lapselleen.

4.3 Lapsen oikeudet

Lapsi katsotaan nykyään yksilöksi ja lapsuutta arvostetaan entistä enemmän. Pitkään ajateltiin, ettei lapsuudella ole merkitystä ihmisen kehityksessä. Lapsia saatettiin kasvattaa ankarasti ja lapsen omaa tahtoa ei arvostettu. Lapsia käytettiin

kotona myös raskaissa töissä ja kenties sen takia poikalapsia arvostettiin enemmän. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 10.)

Nykyään ymmärretäänkin lapsi yksilönä ja lapsuutta arvostetaan omana kehitysvaiheena. Lapselle kuuluu siis oikeus suojeluun ja hoivaan, mutta myös oikeus tulla kuulluksi ja oikeus omiin mielipiteisiin. Lapsella tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsen oikeuksien sopimuksen tavoitteet jakautuvat kolmeen asiaan. Nämä ovat lasten ja nuorten oikeuksien turvaaminen, oikeus suojeluun ja huolenpitoon sekä yhteiskunnan vastuu lapsen hyvinvoinnista, jos vanhemmilla ei riitä voimavarat sen turvaamisen. Lisäksi lapsella on oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntapolitiikkaan ikänsä ja kehitystason mukaisesti. Lapsen etua tulisi aina tavoitella ja se tulisi laittaa aina etusijalle lasta koskevis- sa päätöksenteoissa. (Karling ym. 2008, 10–11.)

Lapsella on oikeus olla lapsi ja leikkiä. Lapsen ei tarvitse osata kaikkea ja lapsi saa olla epätäydellinen. Lapsen tehtävänä on joskus laittaa vanhemmille vastaan. Vastaan laittaminen kuuluu normaaliin lapsuuteen ja se voi olla merkki lapsen halusta itsenäistyä jossakin asiassa. (Nevalainen 2005, 76–80.)

4.4 Lapsen kasvu ja kehitys

Kasvatuksessa on monia tärkeitä kohtia jotka korostuvat eri ikäkausina. Lapsi tarvitsee kiitosta, huomiota, rakkautta ja positiivista palautetta. Lapsi kaipaa yksilöllistä huomiota, jota lapselle voi tarjota yhdessäololla, esimerkiksi ennen nukkumaanmenoa iltasadulla. (Frost 2006, 14–15.)

Vauvaiässä konkreettinen huolenpito ja hoiva ovat rakkauden välittämistä vauvalle. Vauva-aika on uuden opettelua yhdessä vauvan kanssa ja virheiden kautta pystytään oppimaan. Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi oppii perheen arvoja sitä kautta, kuinka häntä on hoidettu. Jos lapsen tarpeisiin on vastattu voi lapsi luottaa enemmän ympäristöön ja uusiin asioihin. (Rautiainen 2001, 17–19.) Vauva

tarvitsee lepoa, ruokaa, puhtautta, vaatteita ja sairauksista huolehtijaa. Erittäin tärkeää on, kuinka nämä perustarpeet tyydytetään. Lapsi tarvitsee perustarpeiden lisäksi myös seuraa, leikkejä ja osallistumista. Rutiineilla saadaan luotua lapselle turvallisuutta ja se helpottaa tilanteista toiseen siirtymistä. (Rautiainen 2001, 21–23.)

Vauva-aikana on tärkeää saada jakaa arjessa tapahtuvia asioita jonkun kanssa. Samassa elämäntilanteessa olevien kanssa saa jakaa tunteita, vaihtaa kokemuksia ja saa vertaistukea. Usein huolenaiheet saattavat olla hyvin samankaltaisia. (Lundan 2012, 49.) Vauvan ensimmäinen vuosi onkin tunteiden jakamisen, ilmaisun, havainnoinnin ja säätelyn oppijakso. Vauvat ovat herkkiä sosiaalisille ärsykeille ja mieltyvät silmiin, ihmiskasvoihin ja läheisten ihmisten ääneen. (Punamäki 2011, 108.)

Katseella on iso merkitys lapselle jo vauvasta lähtien. Vauva näkee itsensä äidin hymyileviltä kasvoilta ja tuntee itsensä tärkeäksi. Ilmeet, eleet ja äänenpainot ovat tärkeitä vauvalle puhuttaessa. Lapsi kuulee puheesta enemmän musiikin, kuin sanat. (Sinkkonen 2013, 4.) Vastasyntynyt vauva kokee ja aistii ulkomaailmaa. Vauvalla on mahdollisuus aistia kokonaisvaltaisesti lämmön, läheisyyden ja turvallisuuden tuntemuksia. Vauva pystyy tunnistamaan jo varhain vanhempiansa äänen ja reagoimaan siihen. Aistien avulla vauva tunnistaa asioita ja paikallistaa esineitä. (Vauvan kasvu ja kehitys [Viitattu 6.3.14].)

Lapsen kehitykseen vaikuttaa ja sitä ohjaavat ympäristön kokemukset, joita vauvalla ja lapsella on hoivasta ja vuorovaikutuksesta vanhemman kanssa (Mäntymaa & Puura 2011, 18). Jo vauvaiässä on tärkeää, että vauva kiinnittyy vanhempiinsa. Arkisien hoivatilanteiden ja tarpeiden huomioimisen kautta vauva tuntee olonsa turvalliseksi ja oppii luottamaan vanhempiinsa. (Vauvaikä (0-1-vuotias) [Viitattu 6.3.14].) Ensimmäisen ikävuoden jälkeen taaperoiässä, lapsi alkaa liikkua ja tuottaa puhetta (Taaperoiä (1-3-vuotias) [Viitattu 6.3.13]). Touhuamalla lapsi harjoittelee ja opettelee eri aistien ja liikkeiden toimimista yhdessä. Taaperoiässä lapsi alkaa touhuta myös vanhempiensa kanssa yhä enemmän. (Taaperon kehitys [Viitattu 6.3.14].)

Leikki-iässä korostuvat rutiinit ja toistot. Rajojen asettaminen ja niistä kiinnipitäminen ovat tärkeitä, sillä rajat luovat lapselle turvaa. Vanhemman käyttäytyminen ja puhe eivät saa olla ristiriidassa keskenään. Rutiinit ja toistot rauhoittavat lasta, sillä lapsi tietää ja oppii rutiinien kautta, mitä tulee seuraavaksi tapahtumaan. Vanhemmat opettavat omalla käyttäytymisellään, kuinka kohdataan vastoinkäymisiä ja kuinka eletään, sillä lapsi oppii mallista. (Rautiainen 2001, 24–27.)

Vanhemman täytyy pysyä kiukkutilanteissa rauhallisena, sillä takaisin huutaminen ja kiukkuilu eivät anna lapselle hyvää mallia (Frost 2006, 14–15). Lapselle on tärkeää, että hänestä ollaan kiinnostuneita ja joskus olisi hyvä heittäytyä leikkiin lapsen kanssa tai jutella lapselle kuin kenelle tahansa. Lapsen itsetuntoa vahvistaa, kun lapsesta ollaan kiinnostuneita. Lapsen tulee tuntea, että hän kelpaa vanhemmilleen myös, kun on vihainen tai epäonnistunut jossain. (Sinkkonen 2013, 4.)

Leikkiminen kuuluu leikki-ikään ja se on edellytyksenä lapsen terveelle ja tasapainoiselle kehitymiselle. Leikin kautta lapsi oppii uusia taitoja ja tunteiden purkamista sekä leikkiminen kehittää älyä. Leikkiminen on tärkeää ja lapselle mielekästä tekemistä ja vanhempien tulisi mennä lasten leikkeihin innolla mukaan. Tärkeänä leikkinä ovat roolileikit, joiden myötä lapsi harjoittelee omia sosiaalisia taitojaan ja opettelee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Roolileikeissä heijastuvat ympäristön tapahtumat ja toimintatavat. Pelien myötä lapsi oppii vuorovaikutustaitoja, odottamista, muiden huomioonottamista, tarkkaavaisuutta ja keskittyneisyyttä. (Leikki ja arjen touhut [Viitattu 25.3.2014].) Leikki-ikäinen lapsi nauttii ja iloitsee vapaasta luovuuden käyttämisestä, leikkimisestä ja mielikuvituksestaan (Oppiminen ja älyllinen kehitys [Viitattu 25.3.2014]). Lasta on hyvä osallistaa perheen arkeen pienillä lapsen tasoon sopivilla kotitehtävillä, näin lapsi saa itseluottamusta ja oppii samalla elämän tärkeitä taitoja. (Frost 2006, 14–15).

Perheellä tulisi olla tietynlainen rytmi, joka kertoo millainen perheen koti on, minkälaiset arvot heillä on ja miten perhe toimii yhdessä. Jo syntymätön vauva aistii äitinsä sydämen sykkeen, joka rauhoittaa ja lohduttaa lasta. Sama jatkuu kun äiti vie vauvan vaistomaisesti sydämelleen. Se elämän syke antaa lohtua, varmuutta ja turvaa lapselle. Lapsi tarvitsee elämäänsä myös tällaista rytmiä. Tällaista lapsen

kaipaamaa perheen rytmiä on ennakoitavuus, säännöllisyys ja aikatauluttaminen. Osa perheen rytmiä on myös perheen arvot ja käyttäytymismallit. Lapselle tulee kertoa, miten missäkin tilanteessa tulee käyttäytyä. (McGraw 2008, 68–71.) Lasta on hyvä myös varoittaa, kun lapsi tekee jotain sellaista, mitä ei saisi tehdä. Lapselle täytyy selittää, miten hänen tulisi toimia. Jos lasta kielletään, tulee se myös selittää lapselle ymmärrettävästi, että lapsi tietää miksi sitä ei saanut tehdä. (Frost 2006, 14–15.)

5 VANHEMMUUS

5.1 Vanhemmuuteen valmistautuminen

Vanhemmuuteen kasvaminen vaatii muutosta ja se on pitkä ja merkittävä prosessi. Omat kokemukset lapsuudesta vaikuttavat vanhemmaksi kasvamiseen ja siihen, miten ihminen kokee tiedon raskaudesta, vanhemmuudesta ja syntyvästä lapsesta. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 214.) Vanhemmuus tuo mukanaan vastuuta ja tulevien vanhempien on tehtävä päätöksiä lapsen hyvinvoinnin hyväksi. Valmistautuminen uuteen perhe-elämään vaatii vanhempien luopumista työn ja vapaa-ajan sisältämästä vapaudesta. Vanhempien on alettava sovittamaan lapsen tarpeita heidän elämänryhtiinsä. Vanhemmat kaipaavat myös omaa aikaa koti-elämän ulkopuolella sekä aikaa parisuhteelleen. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 79.)

Vanhemmaksi valmistautuminen alkaa jo raskauden alkuvaikeuksista ja kehittyy koko odotusajan. Identiteetin muokkaus alkaa käynnistyä jo aikaisessa vaiheessa ja suhteet muihin ihmisiin muuttuvat. Tuleva vanhempi alkaa pohtia omaa historiaansa, elämää sekä asioiden tärkeysjärjestystä uudelleen ja muistot omasta lapsuudesta, vanhemmista ja kiintymyssuhteista nousevat pintaan. Tunteet vaihtelevat ja ovat vahvasti esillä sekä aistien herkistyessä tuleva äiti alkaa työstää sopeutumista raskauteen ja äitiyteen. (Punamäki 2011, 96–97.)

Margareth Brodén (2004) on jakanut raskausajan ja äitiyteen valmistautumisen kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäissä niin sanotussa yhdistymisvaiheessa tuleva äiti kiinnittää huomiota ulkoisiin muutoksiinsa ja alkaa työstää mielikuvia omasta lapsuudestaan. Aistit alkavat herkistyä ja tunteet vaihtelevat. Tässä vaiheessa tulevalla äidillä tulisi olla riittävästi aikaa työstää omaa itseään ja äidiksi tulemistä sekä hyväksyä tämä osaksi elämäänsä. (Karling ym 2008, 79.)

Seuraavassa eriytymisvaiheessa aletaan kiinnittää huomiota ja kiinnostutaan tulevasta lapsesta. Äiti alkaa miettiä omaa lapsuutta ja sitä, millaiset hänen omat vanhempansa ovat olleet. Tuleva äiti työstää omia tunteitaan ja ajatuksiaan lasta kohtaan sekä työstää lapseen liittyviä mielikuvia. Viimeisessä eli yksilöitymisvaiheessa äiti alkaa pohtia synnytystä ja lapsen tulevaa elinympäristöä. Tässä vaiheessa ympäristöä aletaan muokata lapselle sopivaksi. Tärkeää on äidin saama tuki synnytystilannetta varten. Hyvän suhteen luomista lapseen auttaa suhtautuminen omiin ja perheen voimavaroihin sekä onnistumiseen ja hyviin mielikuviin lasta kohtaan. (Karling ym 2008, 79.)

Ajatukseen äitiydestä totuttaudutaan tutustumalla ja hakemalla tietoa raskaudesta ja synnytyksestä sekä jakamalla kokemuksia muiden kanssa. Tulevaan lapseen aletaan tutustua liikkeiden lisäksi myös kuuntelemalla sydänääniä ja katselemalla ultraäänikuvia. Kiintymyssuhdetta luodaan jo kun lapsi on vielä syntymättä, muun muassa puhumalla lapselle ja oppimalla sikiön tapa liikkua sekä omaksumalla tämän rytmi. Raskauden loppuvaiheessa äiti luo mielikuvia tulevasta lapsesta ja valmistautuu äitiyteen sekä kehittää selviytymisstrategioita. Vanhemmuuden roolin omaksuminen vaatii aikaa ja on hidasta. Tärkeintä on luoda tunnesuhde tulevaan vauvaan ja totutella ajatukseen äitinä ja isänä olemisesta ja sen tuomasta vastuusta. (Punamäki 2011, 97–99.)

Luomalla mielikuvia tulevasta vauvasta, äidin kommunikaatio lapsen kanssa vahvistuu. Mielikuvien laatu, luonne, määrä ja ajoitus vaikuttavat tulevan vauvasuhteen syntymiseen. Neuvolakäynneillä pyritään synnyttämään äidille näitä mielikuvia ja synnytetään lapsi äidin sydämeen. Näin pyritään luomaan turvallinen kiintytysuhde lapsen ja vanhempien välille. (Punamäki 2011, 101–104.)

Omat elämäkokemukset voivat muokata minuutta ja rakentavat niin sanottua henkilökohtaista totuutta. Henkilökohtainen totuus on se mitä uskoo itsestä, millaisena näkee itsensä ja millaiseksi itsetunto ja itsearvostus ovat muokkautuneet kokemusten myötä. Vanhemmaksi tuleminen myötä täytyykin katsoa sisälle, ettei kannata sellaista henkilökohtaista totuutta, joka vaarantaa tai rajoittaa sitä mitä luodaan perheelle ja ettei tartuteta lapselle huonoja malleja. (McGraw 2008, 28.)

Vanhemmalla on kyky ja valta valita, miten hänen perheensä elää. Perheen ei tarvitse elää omilta vanhemmiltaan oppimien kasvatustyylien ja kaavojen mukaisesti. Vanhemmalla on kykyä ja valtaa saada aikaan muutos ja kasvattaa lastaan itse kokemallaan hyvällä tavalla sekä saada aikaan toimiva malli perheelle. (McGraw 2008, 53.) Haastatteluissa tuli esille, että lastensuojeluperheillä vanhemmuuden haasteet ovat monesti periytyneet omilta vanhemmilta. Lastensuojelun asiakkuus siirtyy sukupolvelta toiselle, kun omilta vanhemmilta saadut kasvatustyyli jatkuvat samanlaisina itse vanhemmaksi tullessa.

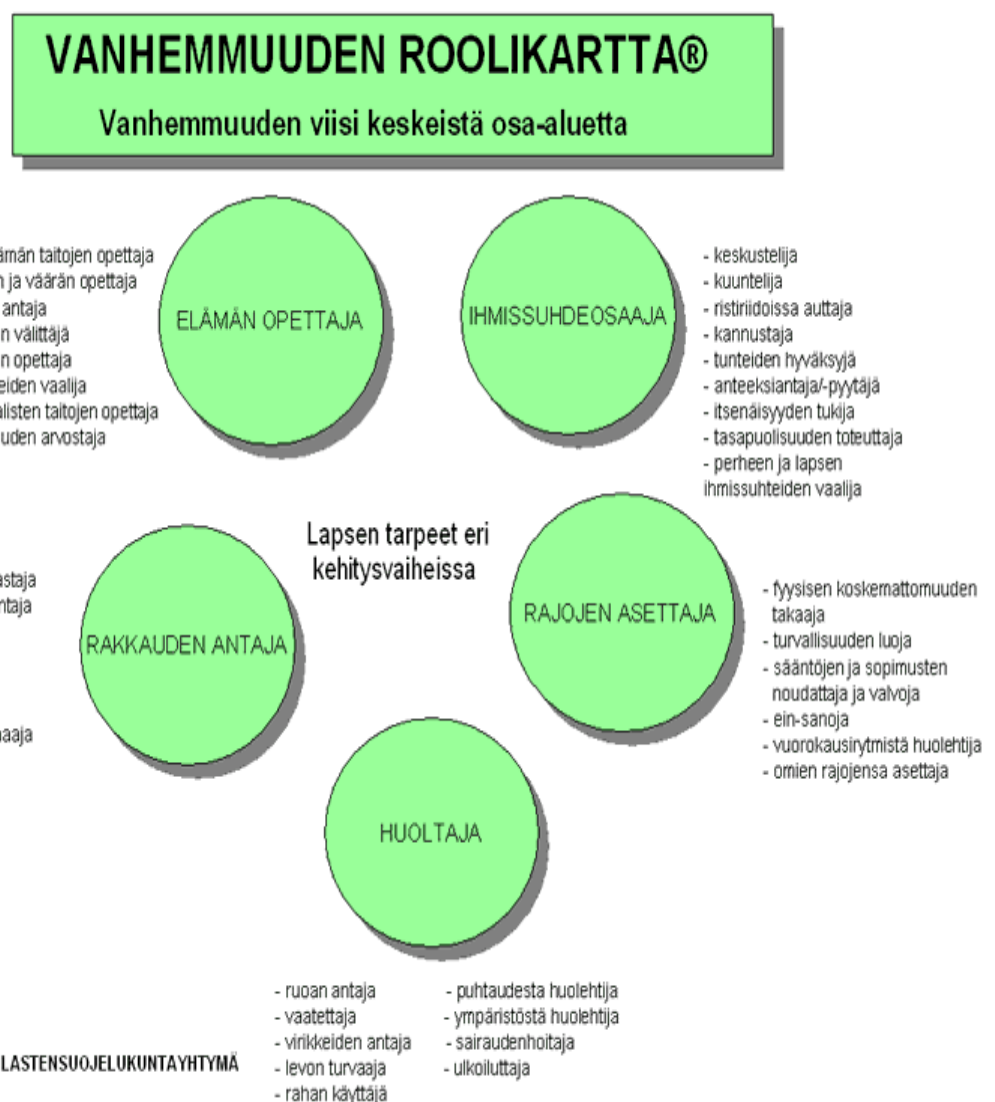
Vanhemmaksi tuleminen myötä vanhempi on osa perhettä, niin sanottua järjestelmää, jossa ei ole yksilöitä vaan vanhempien ja lasten muodostama perhe. Järjestelmällä tarkoitetaan säännöllisessä vuorovaikutuksessa olevien ja toisistaan riippuvaisten jäsenten ryhmää, joka muodostaa yhden kokonaisuuden. Perheen tapahtumat vaikuttavat kaikkiin yksilöihin ja tämä tulisi huomioida myös, jotta ymmärtäisi lapsen käyttäytymistä. (McGraw 2008, 21–22.)

Vanhemmilla on suuri rooli lapsen kasvattajina. On olemassa erilaisia kasvatustyyliä, joiden ero toisista löytyy kahdesta ulottuvuudesta. Ensimmäinen ulottuvuus on lapsen tarpeisiin vastaaminen ja lapsesta huolehtiminen, jotka määrittelevät sen, kuinka paljon vanhemmat huolehtivat lapsista. Toiseksi ulottuvuudeksi on määritelty vanhempien kontrolli. Vanhempien kontrolliin vaikuttaa, miten paljon vanhemmat asettavat rajoja ja kontrolloivat lapsensa käyttäytymistä. Nämä kaksi ulottuvuutta eli huolehtiminen ja kontrolli voivat yhdistyä vanhempien kasvatustyyliä eri tavoin, joista muodostuu erilaisia perheiden kasvatustapoja. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 228–230.)

Nykypäivänä vanhemmat ovat kiinnostuneita ja aktiivisia hankkimaan tietoa lastensa kehityksestä ja elämästä. Tiedonhankinnan lisäksi he vaihtavat kokemuksia muiden vanhempien kanssa netissä. Tietoisuuden lisääntyessä myös vanhempien paineet kasvavat ja hyvän vanhemman rooli värityy. Perhe-elämä tuo mukanaan vanhemmuuden, työn ja toimeentulon kolmion, jotka on pyrittävä yhdistämään ja pitämään tasapainossa. (Bardy 2007, 180–181.)

5.2 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartassa käydään läpi vanhemmuuden rooleja. Vanhemmuuden roolikartan pääroolit ovat huoltaja, rakkauden antaja, elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja ja rajojen asettaja (Kuvio 3). Toimintaa ohjaavat vanhempien motiivi. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 14–15.)

Kuvio 3. Vanhemmuuden roolikartta
(Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013)

Lasten luonne ja temperamentti vaikuttavat siihen, mikä rooli korostuu lasten kasvatuksessa (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 20). Leikki-iässä korostuu rajojen asettajan rooli, kouluiässä elämän opettajan rooli, murrosiässä rajojen asettajan ja ihmissuhdeosaajan roolit ja itsenäistymisvaiheessa korostuu ihmissuhdeosaajan rooli (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22–23).

Vanhemmuuden roolikartan mukaan vanhemman tulisi olla lapselle elämänopettaja, ihmissuhdeosaaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja ja huoltaja. Elämänopettajalla tarkoitetaan arkipäivän taitojen sekä oikean ja väärän opettamista lapselle. Vanhempi antaa mallin lapselle, opettaa tapoja ja välittää arvoja. Mallin kautta vanhempi myös vaalii perinteitä ja opettaa sosiaalisia taitoja. Ihmissuhdeosaajan rooli tarkoittaa, että vanhempi on lapsen kuuntelija, lapsen kanssa keskustelija, ristiriidoissa auttaja, anteeksiantaja ja -pyytjä ja lapsen tunteiden hyväksyjä. Vanhemman tulee tukea lapsen itsenäisyyttä, olla tasapuolinen ihmissuhteiden vaalija ja kannustaa lasta. (Rautiainen 2001, 103. Ylitalo 2011, 44–49.)

Rajojen asettajan roolissa vanhempi takaa lapselle fyysisen koskemattomuuden ja tuo lapselle turvallisuutta. Vanhempi valvoo ja noudattaa sääntöjä, sopimuksia, vuorokausirytmisiä ja asettaa rajoja lapselle. Vanhemman velvollisuutena on kieltää lasta. Huoltajan roolin tehtäviin kuuluu olla ruoan, vaatteiden, puhtauden, levon ja virikkeiden antaja. Vanhemman tulee huolehtia lapsen sairauksista, ulkoiluttamisesta ja ympäristöstä. Huoltajana vanhempi on vastuussa rahan käytöstä. Rakkauden antajan rooliin kuuluu antaa hellyyttä, olla lohduttajana, myötäeläjänä, hyväksyjänä ja suojelijana. (Rautiainen 2001, 103. Ylitalo 2011, 44–49.)

5.3 Kasvatustyyli

Jokaisella vanhemmalla ja jokaisella lapsella on oma tyyliinsä olla vuorovaikutustilanteessa. Kasvatuksessa on hyvä ottaa huomioon oma kasvatustyyli ja lapsen persoonallisuustyyli. Tyylien sopiessa hyvin yhteen vuorovaikutus on positiivista ja antoisaa, mutta tilanne voi olla toisin jos tyylit eivät kohtaa keskenään. Mikä toimii

yhdelle lapselle, ei välttämättä sovikaan toiselle lapselle, mikäli persoonallisuudet poikkeavat. Onnistumiseen vaikuttaa oman kasvatustyylin tiedostaminen ja sen mukauttaminen sopivaksi lapsen käyttäytymisen kanssa. (McGraw 2008, 120–121.)

Vanhempien kasvatustyyli välittyy lapselle vanhempien asenteiden, tunteiden ja vuorovaikutuksen kautta. Vanhemmuustyyliä voidaan luokitella kolmeen eri tyyppiin: auktoritatiiviseen, autoritaariseen ja sallivaan vanhemmuustyyliin. Auktoritatiiviseen tyyliin kuuluu lapsen ikätasoon nähden sopiva vaatiminen lapsen käyttäytymisestä, huomioon ottaen lapsen oma tahto ja lapsen erityispiirteet. Autoritaarisella vanhemmalla on tarve kontrolloida lasta ja tarvittaessa käyttää kovia rangaistuksia, jos lapsi ei tottele vanhemman tahdon mukaisesti. Lapsen omaa tahtoa ei oteta huomioon ja lapsen kanssa ei keskustella, jos tämä on tehnyt vanhemman mielestä väärin. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 49.) Autoritaarinen on muita tyyliä määrällisempi ja siinä vanhempi pyrkii ratkaisemaan ongelmat ottamalla ohjat itse käyttöön (McGraw 2008, 129).

Sallivassa vanhemmuustyyliä vanhempi välttää kontrolloimasta lasta, ei vaadi lapselta sopivaa käytöstä ja antaa lapsen tehdä, niin kuin itse haluaa. Vanhempi ei osaa rajata lapsen käytöstä. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 49.) Tätä tyyliä voidaan kutsua vapaaksi kasvatustyyliksi. Vanhempi välttelee vastuuta, jolloin lapset saavat vapaasti tehdä, mitä haluavat. (Nevalainen 2005, 20.) Sallivassa vanhemmuustyyliä vanhempi yrittää juurruttaa lapselle itsemääräämistä, jotta lapsi itse pystyisi tekemään vastuullisia valintoja ja päätöksiä. Tämä vaatii kovaa työtä, vuorovaikutusta ja erehdyksiä, jotta lapsi oppii tarvittavia taitoja, arvoja ja itsetuntoa päätöksien tekemiseen. (McGraw 2008, 129.)

Jos vanhemmat ylihuolehtivat lapsesta eli tekevät lapsen puolesta kaikki, suojelevat, paapovat, hoivaavat ja hellivät lasta, niin lapsi ei opi kohtaamaan pettymyksiä (Nevalainen 2005, 25). Lapselle täytyy antaa tilaa itsenäistymiselle, sillä uusien asioiden oppiminen ja kehitys kuuluu kasvatukseen (Nevalainen 2005, 34). Lasta ei saa kohdella lapsellisempänä, kuin mitä hän on (Nevalainen 2005, 103). Rajojen asettaminen lapselle on tärkeää. Joustavuutta ja kompromisseja täytyy joskus

tehdä, mutta pitää muistaa, että lapsen on vaikea luopua jo saaduista eduista. Liikojen kompromissien ja joustavuuden takia vanhempi voi menettää vallan. (Neväläinen 2005, 44.)

Sukupolvien edetessä kasvatustyyliä ovat muuttuneet. Lasten ongelmat ovat lisääntyneet, mutta osasyynä siihen on ongelmien herkempi havainnoiminen. Vanhemmat kasvattavat lapsiaan omasta näkökulmastaan, johon vaikuttavat oma henkilökohtainen historia, oma sukupolvi ja omat kokemukset kasvatuksesta eli millaisen kasvatuksen on itse saanut. Omalla sukupolvella tarkoitetaan samanikäisiä, jotka ovat käyneet samat historialliset ja yhteiskunnalliset tapahtumat läpi. Sukupolvelta toiselle kulkeutuu hyvät arvot, tavoitteet ja elämäntavat. Hyvän vanhemman vaatimukset muuttuvat samalla, kun maailma ja ympäristö muuttuvat. Kun aikuiset muuttuu, niin samalla muuttuu lapsuuskin. Kulttuurin ja ajan myötä muuttuu, miten lapsen ja aikuisen tulisi käyttäytyä toisiaan kohtaan. (Korhonen 2006, 52–54.)

Perheille on tyypillistä sukupolvelta toiselle siirtyvät kasvatustyyliä. Omilta vanhemmilta oppimat kasvatustyyliä siirtyvät helposti tullessaan itse vanhemmaksi. Haastatteluista tuli esille, että lastensuojeluvanhempien on vaikea muuttaa lapsena opittuja kasvatustyyliä. Lisäksi on vaikea antaa omille lapsille sellaista, mitä ei ole itse lapsena saanut. Näin ollen lastensuojeluasiakkuus siirtyy monesti sukupolvelta toiselle ja kierrettä on vaikea katkaista.

5.4 Riittävä vanhemmuus

Vanhemmuus on arjen hetkissä elämistä, ei suoritusten jatkuvaa arviointia. Teorioiden avulla voi ymmärtää lapsen käyttäytymistä paremmin, mutta yleensä vasta tapahtumahetken jälkeen. (Sinkkonen 2008, 15.) Kun lapsen reagoitavat, temperamentin, persoonallisuuden, mielihyvän ja mielihänen oppii tunnistamaan, sujuu vuorovaikutus lapsen kanssa paremmin (Sinkkonen 2008, 29). Kun perustar-

peissa on puutteita, voi olla kyseessä se, että vanhemmat olettavat lapsensa olevan kypsempiä, kuin oikeasti ovat (Sinkkonen 2008, 53).

Kasvatuksessa täytyy olla johdonmukainen eli säännöistä tulee pitää huolta. Täytyy myös tietää, että muilla kasvatuskumppaneilla on samoja sääntöjä. (Frost 2006, 14–15.) Vanhempien tehtävä on kasvattaa onnellisia lapsia ja luoda onnellinen perhe. Lapselle tulee opettaa miten eletään, ollaan vuorovaikutuksessa, ajatellaan, hallitaan ja hillitään tunteitaan sekä ilmaistaan itseään. (McGraw 2008, 29.)

Vanhemmuus on arvokas tehtävä, joka sisältää vastuuta, mutta samalla antaa paljon. Jokainen aikuinen on riittävä vanhempi omana itsenään ollessaan. Lapsi rakastaa vanhempiaan pyyteettömästi ja juuri sellaisena, kuin he ovat. Lapsen kasvatuksessa tarvitaan rohkeutta luottaa itseensä ja kykyä kuunnella omaa lastaan. Tärkeää on huomata lapsi ja kuunnella häntä sekä arvostaa häntä sellaisena kun hän on. Lapsi tarvitsee ja kaipaa vanhempiensa aikaa, rakkautta ja vuorovaikutusta. Kasvatus syntyy juuri tästä vanhemman muodostamasta yhteydestä lapseensa. (Mäkijärvi 2008, 135–136.)

Perheen pitäisi entistä enemmän suojella lasta monimutkaistuvilta ja hajanaistuvilta yhteiskunnalta, ympäristöltä ja niiden vaikutteilta. Pieni lapsi tarvitsee aikuista enemmän, kuin aikuinen lasta. Lapsi ei voi pakottaa aikuista mihinkään, sillä lapsi on heikompi osapuoli. Lapsi voi kiintymyskäyttäytymisellä osoittaa tarpeensa. Vanhemmalla voi joskus olla tuntemuksia, että lapsi täyttää koko elämän ja sivuuttaa kaikki muut asiat. Vanhemmalla voi tulla ristiriitaisia tuntemuksia ja syyllinen tunne niin tehdyistä kuin tekemättömistä asioista. Julkisuudessa saattaa ajoittain olla keskusteluita ainoasta oikeasta tavasta kasvattaa ja silloin vanhempi tarvitsee vahvistuksen omalle kasvatustyylilleen, että tekee asiat oikein. (Hautamäki 2008, 135–138.)

Nykyään perhe- ja työelämän yhdistäminen on vaikeaa. Tämän lisäksi vanhemmat kaipaavat myös omaa aikaa. Lastensuojeluperheissä on tullut esille, että vanhempien oman vapaa-ajan tavoittelu on jättänyt lapsen edun taka-alalle. Perhetyön työntekijöiden tehtävänä on ollut nostaa lapsen tarve esiin ja saada vanhempi

muokkaamaan omat tarpeet lapsen ikäkauden mukaan. Vanhemmuudessa on paljon haasteita, mutta riittävän hyvä vanhempi osaa hakea apua ja ottaa tarvittaessa apua vastaan.

5.5 Kasvuympäristö ja perheen arki

Lasten hyvinvointiin vaikuttava tekijä on arjen sujuvuus. Kun arki toimii joustavasti ja kodissa ja vanhemmilla on hyvä ilmapiiri, on se myös lapselle hyvä kasvuympäristö ja lapset voivat hyvin. Lapsen kasvuympäristöksi voidaan laskea perhe, varhaiskasvatus ja koulu. Kasvuympäristöön ja kasvuun vaikuttavia tekijöitä voi olla myös harrastukset, media ja katu. Lapsen hyvinvointi kehittyy aina aikuisten kautta ja hyvinvointiin kuuluvat arjen rytmit, ruokailu, liikkuminen, lepo, vuorovaikutus ja keskustelu. Lasten hyvinvointia turvaa myös lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417), jonka tulee huolehtia lasten turvallisesta kasvuympäristöstä. (Määttä & Rantala 2010, 23–25.)

Päivittäiset toiminnot ja rutiinit ovat lapselle tärkeitä. Lapsi oppii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja ympäristöissä uusia asioita. Lapsi oppii jäljittelemällä, osallistumalla yhteiseen toimintaan ja tekemällä esimerkiksi kotitöitä yhdessä vanhempien kanssa. (Määttä & Rantala 2010, 55–57.) Rutiineja ja päiväjärjestystä tulee pitää yllä, sillä ne luovat perustan perheen elämään. Rutiineista tulee kuitenkin oikean paikan tullen voida joustaa. Aikuinen asettaa lapselle rajat ja lapsen tulee olla tietoinen omista rajoistaan ja mitä häneltä odotetaan. Rajoista tulee pitää kiinni ja niiden kanssa täytyy olla oikeudenmukainen. (Frost 2006, 14–15.)

Rutiinit ja rituaalit ovat tärkeä osa lapsen elämässä. Rutiineilla tarkoitetaan hetkelisiä, säännöllisiä ja toistuvia tilanteita joissa ei ole sovittua merkitystä. Rituaalit luovat yhtenäisyyden tunnetta ja saattavat jatkua sukupolvelta toiselle, esimerkiksi syntymäpäivien tai joulun viettotavat. (Määttä & Rantala 2010, 73.) Perheiden rituaalit ovat merkityksellistä toimintaa, jota toistetaan tarkoituksenmukaisesti ja johon sitoudutaan. Rituaalien voima on toistossa. Tällainen voi olla muun muassa nuk-

kumaanmenorituaalit. Rituaalit antavat lapsille turvan, jatkuvuuden ja rakkauden tunteen, joka kytkee perheen yhtenäiseksi. Ne luovat perheelle myös pysyvyyden ja identiteetin tunnetta, vahvistavat perhettä ja antavat elämään rytmiä. (McGraw 2008, 75–76.)

Perheen arkea ja arjen valintoja ohjaa kunkin perheen oma perhekulttuuri. Perhekulttuuri kertoo, mitä perhe arvostaa ja millaisia muutoksia perhe on valmis tekemään lapsen kehityksen ja kasvun tueksi eli millainen on eri osa-alueiden arvostus. Vanhempien maalaisjärkiset käsitykset lapsen kehityksestä ja kasvusta säätelevät myös perhekulttuuria. (Määttä & Rantala 2010, 59–61.)

Ympäristö vaikuttaa lapseen ja ympäristötekijöillä voidaan edistää lapsen kasvua ja kehitystä. Lapsen oppimisympäristöä voidaan analysoida erilaisin kysymyksin. Ketkä ihmiset ovat läsnä lapsen päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa, mitä lapsen oppimaa arvostetaan enemmän ja mitä pidetään tavoitteena oppimisessa. Millaisia ovat arkiset vuorovaikutustilanteet, mitä niihin kuuluu ja miksi niin tehdään. Mitkä tottumukset ja säännöt ohjaavat päivittäistä toimintaa. Perheen arkeen vaikuttavia ympäristötekijöitä ovat perheen toimeentulo ja taloudellinen perusta, terveydenhuollon, kasvatus- ja opetuspalvelujen saatavuus sekä kodin ja vanhemmuuden tiedonlähteet ja tavoitteet. Nämä luokitellaan perheen ulkopuolisiksi osa-alueiksi. Sisäiset osa-alueet ovat kotityöt ja niiden jakaminen perheessä, lasten kaverit, leikki ja vanhempien roolit niin parisuhteessa, kuin vanhempina. (Määttä & Rantala 2010, 55–57.)

Arjen vuorokausirytmien ja rutiinien luominen tuottavat monesti haasteita lastensuojeluperheiden vanhemmille. Perhetyö alkaakin monesti päiväjärjestyksen laittamiselle kuntoon ja siitä, että ajoista ja rutiineista pidetään johdonmukaisesti kiinni. Näin lapsi pystyy ennakoimaan, mitä seuraavaksi tapahtuu. Rutiinit ja rajat tuovat lapselle turvallisuutta.

6 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Kiintymyssuhteen perusta syntyy varhaislapsuudessa tapahtuvissa vuorovaikutussuhteissa. Omat positiiviset muistikuvat lapsuudesta vaikuttavat siihen, että vanhempi ymmärtää helpommin lastaan ja pystyy muodostamaan myönteisen ja vastavuoroisen suhteen lapseen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 215). Kriittisin aika kiintymyssuhteiden syntymiselle on kahteen ja puoleen ikävuoteen mennessä (Keltikangas-Järvinen 2010, 154). Lapsen ikä vaikuttaa siihen, kuinka kauan lapsi kestää olla erossa äidistään ilman, että se vaikuttaa kiintymyssuhteeseen negatiivisesti. Eli alle yksivuotiaana kyse on tunteista ja kaksivuotiaana lapsi kestää olla erossa pidemmän ajan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 156.)

Tunteet ovat syntymästä asti keskeisiä lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksessa ja heidän kommunikaationsa onkin alussa tunnekommunikaatioita. Varhaiseen kommunikaatioon kuuluvat katsekontakti lapsen kanssa, ääntelyt, eleet, kuten käsien ja pään liikkeet, jotka viestivät ymmärtämistä, jaettua kokemusta ja tunteita. (Mäntymaa & Puura 2011, 20.)

Lajinkehityksessä ihmislapselle on syntynyt taipumus kiinnittyä häntä hoivaavaan aikuiseen. Ihmislapsi syntyy eläimistä poiketen kehittymättömämpänä, jonka myötä eloonjääminen ja sosiaalistuminen edellyttävät pitkäaikaista kiinnittymistä ja kiintymistä häntä hoivaavaan aikuiseen. Lapsi tarvitseekin jatkuvaa hoivaa kehitykseen normaalisti. Kiintymyssuhde onkin yleisinhimillinen taipumus, sillä alttius muodostaa kiintymyssuhde on automaattisesti ohjelmoituna aivojen toimintaan. Kiintymyssuhteeseen tuo erilaisia muotoja erilaiset lastenhoivamallit ja kulttuurisen toimintaympäristöt. Lastenhoivamallit toimivat lasta valmistavana, kun lapsi kohtaa elin- ja toimintaympäristöön liittyviä haasteita, vaatimuksia ja vaaroja. (Hautamäki 2011, 30.)

6.1 Kiintymyssuhdemallit ja niiden kehittyminen

John Bowlby (1969, 1973, 1980) on luonut kiintymyssuhdeteorian perusteet, jonka jälkeen kiintymyssuhteita on tutkittu tarkemmin ja luotu erilaisia malleja. Bowlbyn pääajatuksena on se, että äidin rakkauden menetys eli huono kiintymyssuhde voi uhata vakavasti lapsen kehitystä. Hän nostaa myös esille elinympäristön merkityksen lapsen kehityksen kannalta. (Hautamäki 2011, 29–30.)

Kiintymyssuhdeteorian luoja John Bowlbyn (1969, 1973, 1980) mukaan pieni lapsi pyrkii aktiivisesti päivittäin kiinnittymään hoitajaansa. Lapsi pyrkii pitämään läheisyyttä ja yhteyttä häneen ja hakemaan turvaa uhkaavissa tilanteissa. Lapsi käyttää hoitajaansa turvana tutkiessaan ympäristöään. Vauvan yhteydenpitokeinoina ovat imeminen, katsekontakti, hymy, kiinnitarraaminen ja tarttuminen, jäljitteily, ääntely, itkeminen, jokeltelu, syliin pyrkiminen ja seuraaminen. Vauvan kiintymisen hoivaavaan aikuiseen tapahtuu vähitellen ja lapselle muodostuu kokemus riittävästä läheisyydestä. (Hautamäki 2011, 29–31.) Kiinnittymisellä tarkoitetaan tunnesidettä, joka muodostuu lapsen ja henkilön välille, jota lapsi pitää turvallisimpana (Rusanen 2011, 27).

Kiintymyssuhde kehittyy viiden ensimmäisen ikävuoden aikana ja ensimmäisen kolmen vuoden aikana lapselle kehittyy minäkuva, joka rakentuu kiintymyssuhteiden varassa. Silloin olisi parasta, jos ympärillä olevat ihmiset eivät vaihtuisi ja henkilö, johon lapsi luottaa eniten pysyisi lapsen elämässä ensimmäiset kolme vuotta. Turvallisen kiintymyssuhteen rakentuminen edistää tasapainoisuutta, oppimiskykyä, laaja-alaista tunne-elämää sekä on aikuisena mielenterveyden perusta. (Rusanen 2011, 19–21.) Vanhemman kyvyttömyys riittävän vuorovaikutussuhteen syntymiseen voi vaarantaa lapsen aivojen kehitystä ja tunne-elämän säätelykykyä (Mäntymaa & Puura 2011, 24).

Kiintymyssuhteen syventyminen vaatii normaalia elämää, riittävästi aikaa lapselle ja aitoa kiinnostusta lasta kohtaan (Keltikangas-Järvinen 2004, 187). Kiintymyssuhdeteorian mukaan varhaisimmat kiintymyssuhteet muokkaavat minäkuvaa eli

persoonallisuutta, luonteenpiirteitä ja temperamenttia (Tapio ym. 2010, 108). Kun vanhempi pystyy asettumaan lapsen tarpeiden tasolle, on hänen helpompi ymmärtää, että lapsen kiukuttelu kertoo lapsen väsymyksestä tai pelosta. (Tapio ym. 2010, 127).

Mary S. Ainsworth (1978) on kehittäneensä Strange Situation Procedure tutkimusmenetelmällä selvittänyt äidin ja vauvan välistä vuorovaikutusta vauvan ensimmäisen elinvuoden aikana. Tutkimuksessa tutkitaan miten vauva reagoi suhteessa äitiinsä, kun stressitasoa lisätään. Tämän myötä on löydetty kolme erilaista kiintymyssuhdemallia, johon on vaikuttanut se, kuinka vanhemmat ovat reagoineet vauvan tarpeisiin. (Hautamäki 2011, 34.) Seuraavassa kuvaamme nämä kolme kiintymyssuhdemallia sekä lisäksi kaoottisen kiintymyssuhteen mallin.

Turvallinen kiintymyssuhde. Turvallisesti kiintyneitten lasten vanhemmat ovat reagoineet vauvan signaaleihin sensitiivisimmin (Hautamäki 2011, 35). Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi luottaa, että hänen fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin vastataan tarvittavalla tavalla. Lapsella on oikeus ilmaista perustunteita, kuten suuttumus, ilo, pelko, hämmennys, suru ja nautinto. (Tapio ym. 2010, 104.) Nämä lapset myös viestivät tunteitaan avoimesti ja selkeästi luottaen siihen, että äiti vastaa heidän silloiseen tarpeeseensa (Hautamäki 2011, 35). Lapsella on oikeus olla heikko ja haavoittuva. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsella on tilaa ilmaista itseään, mutta aikuinen kuitenkin laittaa lapselle turvalliset rajat. (Tapio ym. 2010, 104.)

Turvallisesti kiintynyt lapsi kokee, että häntä rakastetaan omana itsenään ja hän luottaa vanhempiinsa. Lapsi uskaltaa mennä tutkimaan ympäristöään ja hän luottaa, että hoitaja on lähellä ja häneen voi tukeutua hädässä. Lapsella on oikeus ilmaista myönteisiä ja kielteisiä tunteita. (Punamäki 2011, 111.) Lapsen itkuun reagoiminen tuo turvallisuutta lapselle, vaikka itku ei loppuisikaan tarpeisiin vastaamalla (Keltikangas-Järvinen 2004, 184–185).

Välittelevä kiintymyssuhde. Välittelevässä kiintymyssuhteessa hoitava aikuinen ei ole aina saatavilla. Aikuinen ei reagoi tai ei osaa reagoida lapsen hätään. Lapsi oppii vähitellen, että hänen tarpeillaan ei ole väliä. Lapsen vaatiessa aikuisen mie-

lestä liikaa huomiota aikuinen joko hiljaa sivuuttaa lapsen tarpeet, puuttuu aktiivisesti tai kontrolloi. Lapsi oppii, että vaikeiden tunteiden näyttämisestä ei ole mitään hyötyä ja alkaa vältellä tunteiden osoittamista, käsittelemistä ja kokemista. (Tapio ym. 2010, 106.) Tämä johtuu äidin epäsensitiivisyydestä reagoida lapsen viesteihin. Äidin reagoidessa kielteisesti lapsen tunteisiin, on lapsen opittava ehkäisemään ja säätelemään näiden tunteiden ilmaisua. Lapsi välttelee äitiä suojaten itseään äidin torjuvalta reaktiolta suunnaten huomionsa muihin asioihin, pois negatiivista tunteita herättävästä asiasta. (Hautamäki 2011, 35.)

Lapsi yrittää miellyttää vanhempaa, että saisi positiivista palautetta. Jos lasta ei huomioida, vaikeat tunteet kasautuvat ja lapsi voi alkaa oireilla raivoamalla, itkemällä ja uhmaamalla rajoja. Lapsi muuttuu kiltistä lapsesta vaikeaksi lapseksi. (Tapio ym. 2010, 106.) Välttelevästi kiinnittynyt lapsi ei luota hoitajaansa eikä hänen herkkyyteensä aistia, ymmärtää ja tyydyttää hänen tarpeitansa. Tämän vuoksi lapsi turvautuu omaan apuunsa. (Punamäki 2011, 112.)

Ristiriitainen kiintymyssuhde. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi kokee, että aikuinen on jatkuvasti epäjohdonmukainen ja ennustamaton reaktioissaan. Lapsen on vaikea ennakoida, miten aikuinen reagoi lapsen tarpeisiin. Aikuisen reagointi voi välillä olla ankara, välinpitämätön, aikuinen voi huutaa lapselle tai anella ja yrittää vedota lapsen tunteisiin. Lapsi kiukuttelee, huutaa, vaatii tai osoittaa liioiteltuja tunteita aikuista kohtaan. Lapsen täytyy vaatia huomiota vahvasti, että hänen tunteisiinsa vastataan. (Tapio ym. 2010, 107.)

Ristiriitaisen kiintymyssuhdetyypin lapsi hakee äitiä, mutta myös samalla vastustaa kontaktia. Ristiriitaisesti reagoivat äidit ovat olleet kaikista epäjohdonmukaisimpia reagoidessaan lapsensa viesteihin, joka aiheuttaa lapsessa vaikeuksia kehittää toimintaansa ohjaavaa kiintymyssuhdetta. Äidin monimutkaiset ja vaikeasti ennakkoivat vuorovaikutustavat sekoittavat lasta ja aiheuttavat ristiriitaisia viestejä. (Hautamäki 2011, 35–36.) Aikuisen mielenterveysongelmat tai päihteiden käyttö voi vaikuttaa myös lapsen tarpeiden reagointiin. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsi osoittaa aikuisenakin vahvasti tunteitaan. (Tapio ym. 2010, 107.) Ristiriitai-

sesti kiinnittynyt lapsi tarrautuu vanhempiinsa, muttei saa osakseen turvallisuuden ja välittämisen tunnetta (Punamäki 2011, 112).

Kaoottinen kiintymyssuhde. Kaoottisessa kiintymyssuhteessa lapsella on kaoottinen hoivaympäristö, perushoitoa laiminlyödään, lapsella on fyysistä ja psyykkistä kipua ja lapsella on pelko ja jatkuvasti traumaattinen elämä. Lapselle ei muodostu oletusmallia, miten tunteita ja tarpeita tulisi ilmaista tai miten toimitaan toisen ihmisen kanssa. Lapsen tarpeisiin ei vastata ja jos vastataan, niin esimerkiksi väkivallalla. Lapsi hakee lohtua vierailtakin ihmisiltä. (Tapio ym. 2010, 109–110.)

Lastensuojelussa on tunnistettavissa turvattomasti kiinnittyneet lapset. Lapsi saattaa hakea huomiota hyvinkin vahvoilla keinoilla, kuten vahingoittamalla itseään. Turvattomasti kiinnittynyt lapsi myös hakeutuu herkästi vieraiden aikuisten seuraan. Turvallisen kiintymyssuhteen luominen alkaa hyvän vuorovaikutussuhteen luomisella vanhemman ja lapsen välille. Turvallista kiintymyssuhdetta aletaan luoda lapsen perushoivalla, lasta koskettamalla ja huomionantamisella.

6.2 Mentalisaatiokyvyn vaikuttaminen kiintymyssuhteeseen

Mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan vanhemman kykyä pohtia lapsensa kokemusta ja tunnetta erilaisissa arkipäivän tilanteissa. Mentalisaatiokyvyn kehittymisellä on yhteyksiä kiintymyssuhdeteoriaan. Mentalisaatiokyky vaikuttaa kiintymyssuhteen muotoutumiseen. Vanhempi kykenee myös vastaamaan lapsen emotionaalisiin tarpeisiin ja reaktioihin avoimesti ja hyväksyvästi. Näin lapselle tulee tunne, että kaikenlaiset tunteet ovat hyväksytyjä, niin positiiviset kuin negatiivisetkin. Merkki mentalisaatiokyvystä on kyky ymmärtää ja ennakoida toisten ja oman itsensä käyttäytymistä. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71–74.) Tärkeä edellytys on vanhemman sensitiivisyydessä eli millaiset kyvyt ja halut vanhemmalla on havaita lapsen viestejä ja vastata niihin oikealla tavalla ja ajoissa (Punamäki 2011, 112).

Turvallisessa kiintymyssuhteessa mentalisaatiokyky kehittyy lapsella normaalisti, mutta turvattomassa sen täydellinen kehittyminen on mahdotonta. Mieli kehittyy ja rakentuu niin biologisista lähtökohdista kuin kehon tuntemuksista, hoivakokemuksista ja riittävän hyvästä vuorovaikutussuhteesta. Näin ollen vanhempien ja lapsen välisellä kiintymyssuhteella on merkitystä myös lapsen mentalisaatiokyvyn kehitykselle eli mieleen ja sisäisen ja ulkoisen maailman ymmärtämiseen. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 76–77.)

Turvallisella kiintymyssuhteella on positiivinen vaikutus tunnesäätelyyn, oppimiseen ja sosiaalisiin suhteisiin ajan myötä. Tällöin hoitaja on ollut riittävän herkkä ja huolehtinut lapsen tarpeista ymmärtävästi. Turvattomassa kiintymyssuhteessa vuorovaikutus on ollut epäjatkuvaa, epäherkkää ja lasta pelottavaa, jolloin lapsi altistuu reagoimaan vaikeisiin tilanteisiin vetäytyen, takertuen tai hajaantuvasti. Tämä kiintymyssuhdemalli lisää lapsen riskiä erityyppiseen psyykkiseen oireiluun ja jopa persoonallisuushäiriön kehittymiseen. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 77.)

Lastensuojeluperheillä voi olla kyvyttömyyttä vastata lapsen perustarpeisiin. Vanhempi ei osaa havaita lapsen tarpeita eikä ymmärrä lapsen käyttäytymistä. Tämä kertoo mentalisaatiokyvyn puuttumisesta ja tällä on vaikutuksia kiintymyssuhteen luomiseen. Mentalisaatiokyvyn puuttuessa vanhemman käyttäytyminen on aiheuttanut huonoa kiintymyssuhdetta ja lapsi ei ole pystynyt oppimaan ja ymmärtämään tärkeitä tietoja tunteiden näyttämisestä ja maailmasta.

6.3 Kiintymyskäyttäytyminen

Kiintymyskäyttäytymisen muotoja Bowlbyn mukaan ovat merkkikäyttäytyminen ja lähestymiskäyttäytyminen. Merkkikäyttäytymisellä lapsi yrittää saada äidin tulemaan luokseen huutamalla, komentamalla, itkemällä, jotellemalla, hymyilemällä tai elekielellä. Lähestymiskäyttäytymisessä lapsi menee äidin luokse ja takertuu, seuraa tai etsii häntä. Lapsen kiintymyskäyttäytyminen voimistuu esimerkiksi lapsen ollessa nälkäinen. Äidin reagointi lapsen kiintymyskäyttäytymiseen voi myös

voimistaa tai lieventää lapsen reaktioita. (Rusanen 2011, 32.) Kiintymyskäyttäytyminen voi näkyä ihmisen käytöksessä läpi elämän (Rusanen 2011, 28).

Vanhemmat viestivät lapselle kiintymyssuhdetyömallejansa varhaisesta vuorovaikutuksesta alkaen sillä, kuinka he vastaavat lapsen tarpeisiin, hätään ja kuinka he hoivaavat näissä tilanteissa. Lapsi alkaa rakentaa omia mallejaan kokemusten perusteella riippuen siitä, kuinka hänen vanhemmat ovat olleet hädän hetkellä saatavilla ja lähellä. Näin on muodostunut erilaisia kiintymyssuhdemalleja ja lapsen toimintamalleja tunteiden käsittelyyn ja siitä selviämiseen. (Hautamäki 2011, 36.)

Turvallisesti kiintynyt lapsi voi ilmaista kielteisiä tunteitaan ja hän kokee saavansa tunteisiinsa oikeanlaista apua ja helpotusta. Ristiriitaisen vastustavilla lapsilla on hankaluuksia rakentaa malleja suhteessa hoitajaansa heidän ennakoimattomuutensa ja epäjohdonmukaisen käytöksen myötä. Välttelevien lasten vanhemmat jättävät johdonmukaisesti reagoimatta aiheettomiin kielteisiin tunnetiloihin, jonka myötä lapsi oppii säätelemään ja hillitsemään näitä tunnetiloja. (Hautamäki 2011, 36–37.)

Kiintymyssuhteiden välittymistä sukupolvelta toiselle on myös tutkittu. Tutkimuksessa on selvinnyt, että yli puolessa tapauksissa kiintymyssuhdemalli on jatkunut sukupolvelta toiselle. On oletettu, että ympäristöllä on suuri merkitys kiintymyssuhteiden muokkautumisessa, joka osin selittää mallien siirtymisen sukupolvelta toiselle. Pääosin on kuitenkin todettu, että kiintymyssuhteet ovat vuorovaikutuksen tulosta eikä niinkään perimän. Aikuinen luo uudelleen omia kiintymyssuhdetyömallejaan läheisistä ihmissuhteista kuitenkin toimien vuorovaikutussuhteessa oman lapsensa kanssa. (Hautamäki 2011, 55–56.)

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo vuosi sitten keväällä 2013. Jälkeenpäin aika tuntuu pitkältä, mutta eteneminen on tapahtunut sopivalla vauhdilla. Opinnäytetyön alku lähti hyvällä vauhdilla etenemään ja loppuun asti oli tiivistä työskentelyä. Koko prosessi on vaatinut aikaa ja hyvää stressinsietokykyä, mutta kesken emme ole jättäneet tai luovuttaneet missään vaiheessa.

Opinnäytetyön tekeminen parityönä ei ollut alusta asti selvää vaan päädyimme opinnäytetyöpareiksi sattumusten kautta. Ensimmäisessä opinnäytetyötapaamisessa päädyimme tekemään opinnäytetyön yhteistyönä ja jälkeenpäin ajateltuna siirtyminen tekemään opinnäytetyö yhdessä on tuntunut luonnolliselta. Parityö tuo mukanaan omat haasteensa, mutta samalla se on myös ollut todella antoisaa. Parin kanssa pystyy puhumaan ja keskustelemaan opinnäytetyön tekemisestä eikä asioista tarvitse yksin huolehtia. Parityöskentely on antanut turvaa opinnäytetyöprosessiin ja yhdessä pohtiminen on tuonut hyviä uusia ideoita. Samalla on myös oppinut tiimityöskentelyä.

Kirjoittajina olemme hyvin täydentäneet toisiamme. Kirjoitustyyliimme on aika samanlainen, mutta kirjoitustahtimme erilainen. Siinä missä toinen on alussa työstänyt opinnäytetyötä enemmän, on toinen tyyliltään viimeistelevämpi. Tämän myötä opinnäytetyöprosessi on koko ajan pysynyt hyvin vireessä ja opinnäytetyö on ollut jatkuvasti työn alla.

Haastavaa opinnäytetyössä oli aiheen rajaaminen. Jos olisimme aluksi rajanneet oppaan kohderyhmää pienemmäksi, olisimme saaneet oppaaseen syvällisempää ja täsmällisempää tietoa. Päädyimme rajaamaan oppaan kohderyhmäksi alle kouluikäisten lasten vanhemmat. Mielestämme se tuntui hyvältä ratkaisulta, koska koko ajan puhutaan varhaisen huolen esille otosta ja varhaisesta puuttumisesta. Lapsen tulevaisuuden kannalta on parempi, mitä aikaisemmin lapselle saadaan turvattua hyvä kasvu ja kehitys. Kiintymyssuhteen syntymisen kannalta on myös tärkeää, että vanhempien tunneside ja vuorovaikutus saadaan luotua lapseen jo

mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Aikainen puuttuminen takaa lapselle paremman lapsuuden ja luo hyvän pohjan lapsen elämälle.

Koska opas meni perhetyöhön, oli luonnollista, että opas tulisi käsittelemään lastensuojelu vanhemmille tärkeitä ja oleellisia teemoja. Tämän myötä perhetyön työntekijöiden haastattelut toimivat oleellisina tiedonlähteinä, kun haluttiin tietää mitkä asiat ovat lastensuojeluperheille haasteellisia.

Jos olisimme valinneet oppaan suuntaamaan kouluikäisiin lapsiin tai nuoriin, olisi oppaasta muotoutunut täysin erilainen. Teoria oppaaseen olisi muotoutunut enemmän lapsen oppimisen tukemisesta, lapsen rajoittamisesta koskien tietokoneen ja kännykän käyttöä sekä kouluikäisen lapsen kehityksestä. Teoriasta olisi jäänyt vähemmälle huomiolle kiintymyssuhteen syntyminen ja huomio olisi ollut enemmän vanhemman rajojen luomisessa koulun ulkopuolella. Koulunkäyminen vie suuren osan lapsen päivästä ja vanhemmuuden roolit ovat silloin erilaisia. Myös kouluikäisten vapaa-ajan vietto ja palvelut ovat erilaisia kuin alle kouluikäisillä. Toisaalta aika muuttuu ja alle kouluikäisetkin voivat viettää aikaansa samalla lailla kuin kouluikäiset. Esimerkiksi kännykät ja tietokoneet tulevat aikaisemmin osaksi lapsen elämää.

Aiheeseen oli mielenkiintoista perehtyä ja koko prosessin ajan oppi paljon uutta. Opinnäytetyöprosessin myötä olemme oppineet paljon oppaan kehittämisestä ja sen tekemiseen vaikuttavista ja huomioitavista tekijöistä. Koska teimme oppaan yhteistyötaholle, prosessin edetessä olimme tiiviisti yhteistyössä Tupasvillan kanssa. Tämän myötä opimme yhteistyötaitoja ja sitä, miten kaikkien mielipiteet tulee ottaa huomioon opasta kehitellessä. Mielestämme otimme oppaaseen liittyen hyvin huomioon haastatteluista tulleita asioita ja Tupasvillan vastuuhenkilön tuomia ehdotuksia. Oppaan tekemisen myötä olemme oppineet myös tutkimaan kriittisesti teorialähteitä ja valitsemaan olennaista teoriaa ja tiivistämään se helposti ymmärrettävään, selkeään ja mielenkiintoa herättävään muotoon. Alussa ideoita ja erilaisia toteutusvaihtoehtoja oli paljon ja suunnitelmat muuttuivat laadullisesta tutkimuksesta menetelmän kehittämiseen monen mietinnän ja pohdinnan kautta.

Oppaasta on tulevaisuudessa hyötyä myös itselle, sillä vanhemmuus on monella työpaikalla läsnä. Olemme tyytyväisiä oppaan ulkoasuun ja sisältöön. Oppaasta muodostui juuri sellainen, mitä olimme ajatelleet. Yhteistyökumppani oli myös tyytyväinen oppaaseen, mikä oli erittäin tärkeää, sillä Tupasvilla toimi työmme tilaajana ja käyttäjänä. Oppaan työstäminen oli tarkkaa työtä ja aikaa vievä prosessi. Mielenkiinto oppaan tekoon säilyi loppuun asti. Toivomme, että opas otetaan hyvin vastaan ja siitä olisi hyötyä vanhemmille.

LÄHTEET

- Aalto, E. 2013. Palveluopas vauva- ja leikki-ikäisten perheille Alavudella. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö Sosiaalialan koulutusohjelma sosionomi (AMK). Opinnäytetyö.
- Ainsworth, M., Blehar M., Waters, E. & Wall, S. 1978. Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. Teoksessa: J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 29-66.
- Bardy, M. 2007. Vaativa vauvaperhetyö. Teoksessa: Bardy, M. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Boström, E., Honkonen, A. & Tulento, I. 2012. Opas vanhemmuuden tueksi lapsen toisena ikävuotena: Materiaalia Naantalin terveystoimen lastenneuvolan jaettavaksi vanhemmille. Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Bowlby, J. 1969, 1973, 1980. Attachment and loss. Vol 1, 2 & 3. New York: Basic books. Teoksessa: J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 29–66.
- Brodén, M. 2004. Graviditetens möjligheter. En tid då relationer skapas och utvecklas. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Frost, J. 2006. Lapsityrannit: Kehity kasvattajana. Porvoo: WS bookwell.
- Hautamäki, A. 2008. Naisen yksilöllistyminen mahdollisuus ja hinta- oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa: Lahikainen, A. Punamäki, R-L & Tamminen, T. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY. 117-138.
- Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa: Sinkkonen, J & Kalland, M. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 29–69.
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Karling, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2008. Lapsen aika. 11. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti –ihmisen yksilöllisyys-. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell OY.

- Kivijärvi, S. Rönkä, A & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua Teoksessa: Rönkä, A. Malinen, K & Lämsä, T. Perhe-elämän paletti vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus. 49
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa: Rasku-Puttonen, H. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 51-69.
- Kronqvist, E-L & Pulkkinen M-L. 2007. Kehityopsykologia: matkalla muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Kääriäinen, A. 7.10.2008. Muuttuva ja muuttumaton vanhemmuus. [Verkkajulkaisu]. Saatavana: http://www.lskl.fi/files/142/Muuttuva_ja_muuttumaton_vanhemmuus_AinoKaariainen.pdf
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki
- Leikki ja arjen touhut. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kersanet. [Viitattu 25.3.2014]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/leikki-ika/kehitys/siisteys
- Lundan, A. 2012. Konstit vähissä? Ratkaisuja haastaviin kasvatustilanteisiin. Juva: PS-kustannus.
- McGraw, P. 2008. Perheen parhaaksi: Ohjeita varmaotteiseen vanhemmuuteen. Juva: WS Bookwell.
- Mitä on lastensuojelu?. Päivitetty 2.5.2013. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/
- Mäkijärvi, L. 2008. Aikuisen kasvu: Miten kasvatan tämän ajan lasta? Asikkala: Kirjatalo.
- Mäntymaa, M. & Puura, K. 2011. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys Teoksessa. Sinkkonen, J. & Kalland, M. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 17–27.
- Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi, yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nevalainen, V. 2005. Aikuinen ja lapsi: kasvatuksesta voi selvitä hengissä. Helsinki: Edita.
- Näin syntyy hyviä vanhempia, onni löytyy arjesta. 2011. [Verkkajulkaisu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavana: <https://mll-fi.directo.fi/@Bin/13700870/N%C3%A4in%20syntyy%20hyvi%C3%A4%20vanhempia%2031%203.pdf>

- Oppiminen ja älyllinen kehitys. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempainnetti. [Viitattu 25.3.2014]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/oppiminen/
- Pajulo, M. & Pyykkönen, N. 2011. Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa Teoksessa: Sinkkonen, J. & Kalland, M. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 71–94.
- Perhetyö. Päivitetty 25.10.2013. [Verkkosivusto]. Sosiaaliportti. Lastensuojelun käsikirja. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Porio, A. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seriksen runosivut. [Viitattu 10.4.2014]. Saatavana: <http://seris.suntuubi.com/?cat=17>
- Punamäki, R. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet Teoksessa: Sinkkonen, J. & Kalland, M. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY. 95–114.
- Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta Syvennä ja sovela. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell oy.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS bookwell oy.
- Sinkkonen, J. 2013. Lapsi tarvitsee rakastavia katseita ja kuuntelevia korvia. Pelastakaa lapset. 2/2013, 4.
- Suutarla, A. & Kankkonen, M. Ei päiväystä. Vauva tulee taloon! Raskausajan ja vauvavuoden päiväkirja. [Verkkosivusto]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 3.4.2014]. Saatavana: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/502d0903351273703613f7886a3d8ee6/1396513644/application/pdf/11644168/JKK_Vuorovaikutus_TK_lyhyt_pieni.pdf
- Taaperoikä. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kersanet. [Viitattu 6.3.14]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/taaperoika
- Taaperon kehitys. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kersanet. [Viitattu 6.3.14]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/taaperoika/kehitys
- Tamminen, T. 2004. Olipa kerran lapsuus. Helsinki: WSOY.
- Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilèn, M. 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Teoksessa: Vilèn, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. toim. Kohtaamisia lapsiperheissä menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja. 102- 165
- Tupasvillan lastensuojelun perheohjaus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Seinäjoki. [Viitattu 19.2. 14]. Saatavana:

na:<https://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/tupasvillanlastensuojelunperheohjaus.html>

Vanhemmuuden roolikartta. 2013. [Kuva]. Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä.

Vauvaikä. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kersanet. [Viitattu 6.3.14]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/vauvaika

Vauvan kasvu ja kehitys. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kersanet. [Viitattu 6.3.14]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/kasvu_ja_kehitys/vauvaika/kehitys

Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa: Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. toim. Kohtaamisia lapsiperheissä menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja. 10-57

Virtanen, H. 2014. Projektipäällikkö. Selkokeskus. Papunet-luento 20.1.2014.

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

LIITTEET

LIITE 1 Ryhmähaastattelu perhetyö

LIITE 2 Ryhmähaastattelu ehkäisevä perhetyö

LIITE 3 Tutkimuslupa

LIITE 1 Ryhmähaastattelu perhetyö

Lapsen perustarpeet

Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun?

Mitä ovat lapsen perustarpeet? Mitä pidät tärkeimpinä tarpeina?

Miksi lapsen perustarpeet ovat tärkeitä?

Mitä asioita pidät tärkeimpänä lapsen kasvatuksessa?

Mitä alle kouluikäinen lapsi tarvitsee?

Mitä säännöillä ja rutiineilla tarkoitetaan?

Millaiset lapsen rajat ja säännöt tulisi olla?

Vanhemmuus

Mikä on vanhemmuuden haasteena? Mitkä asiat tuottavat vanhemmuudessa vaikeuksia?

Mitkä asiat ovat haasteellisia lastensuojelun asiakkaiden vanhemmuudessa?

Mitä asioita koette vanhemmuudessa tärkeäksi?

Mitä ovat lapsen oikeudet ja velvollisuudet? Vanhempien oikeudet?

Mitä nykypäivänä vanhemmilta vaaditaan?

Millaisia odotuksia yhteiskunnalla on vanhemmille?

Miten vanhemmuus on muuttunut tähän päivään mennessä?

Mitkä asiat aiheuttavat vanhemmuudelle paineita?

Minkälainen rooli vanhemmilla on lapsen elämässä?

Miten vanhemmuuteen tulisi valmistautua?

Vanhemmuuden tukeminen

Milloin vanhemmuuteen tulee puuttua?

Millaista on vanhemmuuden tukeminen? (auttamista, neuvomista?)

Minkälaisia tuen tarpeita vanhemmilla yleensä on? Missä vanhemmat tarvitsevat apua?

Minkälaisia tukimuotoja vanhemmille on?

Kiintymyssuhdemallit

Näkyvätkö kiintymyssuhdemallit lapsien käyttäytymisessä?

Pystyykö tunnistamaan millainen kiintymyssuhde lapsilla on vanhempiin?

Voiko kiintymyssuhteita olla samassa perheessä monia?

Mikä on yleensä syynä kiintymyssuhdehäiriöihin?

Voiko kiintymyssuhde muuttua?

Opas

Millaiseen tarkoitukseen opasta käytettäisiin?

Millaiselle asiakasryhmälle opas olisi tarpeellinen?

Mitä te odotatte oppaalta?

Minkälaisia asioita oppaassa olisi hyvä olla?

LIITE 2 Ryhmähaastattelu ehkäisevä perhetyö

Lapsen perustarpeet

Mitä ovat lapsen perustarpeet? Mitä pidät tärkeimpinä tarpeina? Miksi ne ovat tärkeitä?

Mitä asioita pidät tärkeimpänä lapsen kasvatuksessa?

Mitä säännöillä ja rutiineilla tarkoitetaan? Millaiset ne tulisi olla?

Vanhemmuus

Mikä on vanhemmuuden haasteena? Mitkä asiat tuottavat vanhemmuudessa vaikeuksia?

Mitä asioita koette vanhemmuudessa tärkeäksi?

Mitä ovat lapsen oikeudet ja velvollisuudet? Vanhempien oikeudet?

Mitä nykypäivänä vanhemmilta vaaditaan? Millaisia odotuksia yhteiskunnalla on vanhemmille ja millaisia paineita se luo vanhemmille?

Miten vanhemmuus on muuttunut tähän päivään mennessä?

Minkälainen rooli vanhemmilla on lapsen elämässä?

Miten vanhemmuuteen tulisi valmistautua?

Vanhemmuuden tukeminen

Milloin vanhemmuuteen tulee puuttua?

Minkälaisia tuen tarpeita vanhemmilla yleensä on? Missä vanhemmat tarvitsevat apua?

Minkälaisia tukimuotoja vanhemmille on?

Kiintymyssuhdemallit

Näkyvätkö kiintymyssuhdemallit lapsien käyttäytymisessä?

Mikä on yleensä syynä kiintymyssuhdehäiriöihin?

Opas

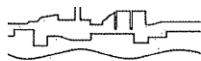
Millaiseen tarkoitukseen opasta käytettäisiin neuvolan perhetyössä?

Millaiselle asiakasryhmälle opas olisi tarpeellinen?

Mitä te odotatte oppaalta?

Minkälaisia asioita oppaassa olisi hyvä olla?

LIITE 3 Tutkimuslupa

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS / tulosaluejohtaja

Päivämäärä 24.9.2013

Pykälä 35/2013

SOTE 36/2013

Asia	Tutkimuslupa / Ojala Salla, Väliaho Anni	
	<p>Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomi AMK -opiskelijat Salla Ojala ja Anni Väliaho anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten.</p> <p>Ojalan ja Väliahon on tarkoitus kehittää opinnäytetyönään opas riittävästä vanhemmuudesta. Oppaan kohderyhmä olisi alle kouluikäisten lasten vanhemmat ja sen tavoitteena on toimia tukena vanhemmuudessa sellaisenaan ja/tai sitä voidaan käydä yhdessä läpi perhetyöntekijän tai muun sosiaalialan ammattilaisen kanssa. Tutkimuksen tekijät haluaisivat haastatella Tupasvillan työntekijöitä aiheesta ja toivovat, että joku Tupasvillan henkilöstöstä toimisi tutkimuksen toteuttamisen tukena.</p> <p>Perheohjaaja Elina Saarinen toimii tutkimuksen toteuttamisen tukena haastattelujen osalta</p> <p>Tarkempi tutkimuslupahakemus liitteenä.</p>	
Päätös	Päätän myöntää tutkimusluvan.	
Allekirjoitus	 Päivi Saukko, tulosaluejohtaja, p. 06 416 2167, paivi.saukko@seinajoki.fi	
Oikaisu-vaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali- ja terveyslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljentoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.	
Julkisesti nähtävänä	Sosiaali- ja terveyskeskus 25.9.2013	
Tiedoksianto	Kenelle Salla Ojala, Anni Väliaho	Päivämäärä 24.9.2013
	Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Lähetetty sisäisessä postissa ☐ Luovutettu Vastaanottajan allekirjoitus ☒ Lähetetty sähköpostissa Jaana Uotila, johdon sihteeri, p. 06 416 2152	